

TREBALL FINAL DE GRAU EN
MESTRE/A D'EDUCACIÓ INFANTIL

**EXPRESSIÓ ARTÍSTICA, MUSEUS I
PREHISTÒRIA. UNA PROPOSTA EDUCATIVA
PER A EDUCACIÓ INFANTIL.**

Nom de l'alumne/a: Pau Gasulla Albella

Nom del tutor/a de TFG: Marc Ribera Giner

Àrea de Coneixement: Didàctica de l'Expressió Plàstica

Curs acadèmic: 2021-2022

ÍNDEX

AGRAÏMENTS

1. RESUM.....	3
2. INTRODUCCIÓ.....	4
3. JUSTIFICACIÓ I HIPÒTESI.....	5
4. MARC TEÒRIC.....	7
5. OBJECTIUS.....	10
6. METODOLOGIA.....	11
7. ACTIVITATS.....	15
8. RESULTATS I CONCLUSIONS.....	15
9. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA.....	16
10. ANNEXOS.....	18

AGRAÏMENTS

Vull dedicar aquest espai a totes les persones que m'han acompanyat, confiat en mi i recolzat durant tot el procés.

En primer lloc, agrair a Marc la seua paciència i ajuda, i donar-li les gràcies per haver-me transmés la seua il·lusió, confiança, motivació i familiaritat que tant el caracteritzen. Per creure en mi, en algunes ocasions, fins i tot, més que jo mateixa.

En segon lloc, agraiisc al meu cercle més proper el suport incondicional, gràcies a la meua mare, al meu pare, a la meua germana i a les meues amigues, per estar en tot moment al meu costat i fer-m'ho tot més fàcil.

Finalment, agrair la col·laboració a tots els docents que van participar en l'entrevista, i per descomptat, a Pilar Vidal, pel seu temps i ajuda desinteressada.

Per a un dels que més creia en mi, i dels que més orgullós estaria de veure'm graduada.

1. RESUM

Aquest document recull una sèrie de sessions i activitats que formen part d'una proposta didàctica, "La visita de Barvall", que té com a objectiu vincular l'educació formal en la no formal. En aquest cas apropar l'escola al museu, concretament al Museu de la Valltorta (Tírig), amb la finalitat de visibilitzar la importància que tenen aquests espais educatius en el procés d'aprenentatge dels xiquets i xiquetes, sobretot en l'àmbit de l'educació plàstica.

La proposta està orientada principalment als centres educatius de les comarques de l'Alt i Baix Maestrat, La Plana Alta i Els Ports, degut a la proximitat al museu, per a xiquets i xiquetes de 5 anys, encara que es podria adaptar per a dur-la a terme en tota l'etapa de l'Educació Infantil i Primària.

Aquest treball es centra en l'art rupestre, però a més es tracten temes com la prehistòria, el paleolític, el neolític, els neandertals... Amb l'objectiu d'ensenyar als més menuts els seus avantpassats i l'origen de la vida tal com hui en dia la coneixem.

Paraules clau: art rupestre, educació formal, educació no formal, museu, proposta didàctica.

Abstract:

This document includes a series of sessions and activities as part of a didactic proposal, "La visita de Barvall", which aims to link formal and non-formal education. In this case, the idea is to bring the school closer to the museum, specifically to the Museu de la Valltorta (Tírig), with the aim of making visible the importance of these educational spaces in the learning process of children, especially in the area of plastic education.

The proposal is mainly focused on schools in the regions of "Alt i Baix Maestrat", "La Plana Alta" and "Els Ports", due to the proximity to the museum, for children from 5 years old, although it can be adapted to be carried out in all stages of Early Childhood and Primary Education.

This work focuses on rupestrian art, but it also deals with topics such as prehistory, the Paleolithic, the Neolithic, the Neanderthals... With the aim of teaching children about their ancestors and the origin of life as we know it today.

Keywords: rupestrian art, formal education, non-formal education, museum, didactic proposal.

2. INTRODUCCIÓ

Com s'ha esmentat anteriorment, aquest document recull una sèrie de sessions i activitats que formen part d'una proposta didàctica, en concret d'un projecte trimestral anomenat "La visita de Barvall", que té com a objectiu vincular l'educació formal en la no formal.

Totes aquestes intervencions estan justificades i emmarcades teòricament, a més de tenir una metodologia concreta. Al llarg dels apartats que constitueixen aquest treball s'aniran desenvolupant aquests tres aspectes (Justificació, Marc teòric i Metodologia).

L'objectiu principal és apropar l'escola al museu, concretament al Museu de la Valltorta (Tírig), amb una contextualització i un treball previ dins de l'aula, amb la finalitat de visibilitzar la importància que tenen aquests espais educatius en el procés d'aprenentatge dels xiquets i xiquetes, sobretot en l'àmbit de l'educació plàstica.

La proposta està orientada principalment als centres educatius de les comarques de l'Alt i Baix Maestrat, la Plana Alta i els Ports, degut a la proximitat al museu, per a xiquets i xiquetes de 5 anys, encara que es podria adaptar per a dur-la a terme en tota l'etapa de l'Educació Infantil i Primària.

En aquest treball s'integren activitats centrades en l'art rupestre, però a més es tracten temes com la prehistòria, el paleolític, el neolític, els neandertals... Durant tot el projecte el fil conductor serà un ninot d'argila anomenat Barvall, que anirà deixant algunes cartes a l'alumnat per a ajudar-los en els seus aprenentatges i contar-los com es vivia en la seua època.

En el setè apartat del document es troben les activitats plàstiques desenvolupades, amb els seus respectius noms, recursos necessaris, objectius i continguts. Com que el projecte serà transversal, les activitats de matemàtiques, llengua, psicomotricitat... també tractaran sobre la temàtica del projecte i estaran pensades en relació amb els interrogants que vagen sorgint, la qual cosa no vol dir que les activitats artístiques no ho facen, però degut al departament per al qual està destinat aquest Treball de Fi de Grau, són les que s'han hagut de programar amb anterioritat, per tant, ens centrarem en l'assignatura d'art.

Com ja he esmentat anteriorment, una de les finalitats d'aquest projecte és ensenyar als més menuts els seus avantpassats i l'origen de la vida tal com hui en dia la coneixem.

3. JUSTIFICACIÓ I HIPÒTESI

Aquesta proposta neix de la necessitat d'intentar actualitzar les pràctiques tradicionals que es duen a terme, en alguns centres educatius. Arran del que he pogut observar durant els meus períodes de pràctiques, m'he adonat que la majoria de docents, a l'hora d'impartir les hores d'arts plàstiques, es limiten a exposar un quadre famós d'algun artista reconegut a escala mundial (*Estudio de color*, de Kandinsky; *Autorretrato con collar de espinas*, Frida Kahlo; *Noche estrellada*, Vincent Van Gogh...) i recrear-lo individualment amb l'alumnat. Pel que a això respecta, s'ha d'anar més enllà de les pràctiques tradicionals i ensenyar als xiquets i xiquetes que les arts plàstiques no es limiten a això, sinó que hi ha molt més enllà.

Un recurs alternatiu i, desafortunadament, poc utilitzat són els museus. Probablement, si llençàrem la pregunta "Has anat alguna vegada a un museu?" a xiquets i xiquetes de 5 anys, la seua resposta seria negativa; o en el cas que fos afirmativa, hauríem d'assegurar-nos que l'aprenentatge i la visita a aquest espai haja sigut significativa. La qual cosa implica que potser no hagen tingut l'oportunitat d'aprendre d'una manera diferent de l'habitual, d'una manera vivencial i visual com és la que proporcionen els museus.

Els espais educatius no formals, com és el cas dels museus, ens permet reforçar, complementar i assolir de manera significativa els conceptes apresos dins de l'aula, ja que resulten espais estimulants que permeten a l'alumnat augmentar les seues vivències connectant-los a diferents expressions culturals; fomentar la generació i resolució de problemes (individuals i col·lectius), pel fet que en aquests espais es veuen més obligats a dialogar i a compartir moments, enriquint l'experiència tant grupal com individual de l'individu; i, a més, fomenten la imaginació i l'experimentació amb els nous recursos que se'ls facilita. (Andueza et al., 2016)

Seguint amb aquesta línia, una de les finalitats d'aquest treball és visibilitzar la importància que tenen els museus en el procés d'ensenyament-aprenentatge dels xiquets i xiquetes, ja que el fet que puguen viure i veure en primera persona tot el que han estat aprenent dins de l'aula pot ser una manera molt enriquidora d'assolir tota la matèria.

M'he decantat pel Museu de la Valltorta, ja que és l'únic museu d'art rupestre del territori valencià, segons assenyalen en la seua pàgina web, i crec que com a recurs educatiu podria estar més reconegut i utilitzat pels centres de les comarques més pròximes a aquest (l'Alt i Baix Maestrat, la Plana Alta i els Ports). És important oferir noves experiències a l'alumnat, i si aquestes són de caràcter gratuït, com és el cas del Museu de la Valltorta, no hauria de suposar cap problema econòmic a les famílies.

Arran d'una breu entrevista (Annex 1) realitzada a diferents docents d'Infantil de diversos centres d'aquestes quatre comarques, la qual tenia com a objectiu conèixer l'ús que fan aquests centres propers a Tírig, i per tant, al Museu de la Valltorta. Vaig poder observar que els centres que no havien fet mai una eixida al museu eren els més allunyats, encara que el municipi menys proper està situat a una hora de trajecte. Hi ha prou diversitat en les respostes, alguns centres han visitat el museu, però sols amb el cicle de Primària, i d'altres que han fet l'eixida tant amb els alumnes d'Infantil com en els de Primària. Alguns dels motius pels quals no han fet cap eixida van des de "No s'ha plantejat anar aquest curs.", fins a "No, perquè no ens ha arribat cap informació.", passant per "No sabem les activitats que ofereixen per a Infantil ni l'adaptació del lloc per als infants." o "No pensàvem que estava adreçada per a Infantil."

D'altra banda, a partir d'una recollida de dades i d'unes consultes a Pilar Vidal, directora del Museu de la Valltorta (Annex 2), he pogut conèixer el funcionament d'aquest amb les escoles que van a visitar-lo. En resum, el museu acull centres educatius durant tot el període escolar, l'alumnat sol ser de tercer i quart de Primària, i de primer de l'ESO, els d'Infantil no solen anar, ja que han de caminar i baixar a l'abric, acudeixen al museu centres de tota la província i de molts pobles de València, des del museu intenten que les explicacions estiguen adaptades al nivell maduratiu dels infants... Més endavant parlaré de les activitats que es duen a terme en el museu amb els i les alumnes d'Infantil.

Mitjançant aquesta proposta educativa es pretén potenciar les activitats manipulatives on els alumnes siguen protagonistes del seu propi aprenentatge i on puguen vivenciar el que han après. Això s'aconseguirà amb una visita al museu i als abrics d'art rupestre del barranc de la Valltorta-Gassulla. A més de permetre'ns aprendre sobre l'art rupestre, també es podrà aprendre sobre la vida dels nostres avantpassats, a més d'ensenyar als més menuts que el món tal com ells i elles el coneixen, no sempre ha sigut així, sinó que ha estat sotmés a grans canvis i evolucions. En definitiva, valorar el que vam ser per a entendre el que som ara.

A banda d'això, cal destacar el paper que han tingut les arts plàstiques dins de l'aula fins avui en dia. Majoritàriament, s'han tractat les arts plàstiques com una assignatura independent, minoritària, menys important que les altres, sense tindre en compte que el desenvolupament de l'expressió plàstica constitueix un procés de simbolització imprescindible per al desenvolupament intel·lectual del nen (Piaget, 1959).

Vaquero i Gómez (2018), en el seu article "*Educación artística, desconsideración social y falta de expectativas. Consecuencias de la reproducción como paradigma no-educativo*" citen: "*en massa ocasions el paper de les arts es redueix a una presència puntual en el concert escolar anual o en un recurs només vàlid per a l'última mitja hora del divendres a la tarda*" (Bamford, 2009, p. 174).

D'aquesta manera, un altre objectiu de la proposta és integrar les arts plàstiques perquè formen part d'un conjunt, és a dir, treballar l'art rupestre (en aquest cas) de manera transversal, sense deixar de banda cap assignatura i donant la mateixa importància a cadascuna d'elles.

En conclusió, m'he decantat per fer aquest Treball de Fi de Grau sobre les arts plàstiques i la prehistòria perquè considere que és un tema atractiu per als infants i que pot ajudar-los a assolir les bases de l'evolució, i a més, fer-ho mitjançant l'art pot significar una motivació afegida i un impuls per a expressar-se de manera individual i col·lectiva amb les seues creacions.

4. MARC TEÒRIC

El paper dels museus ha anat canviant amb el pas del temps. Al segle XVI es van crear els museus com a espais on s'exposaven les creacions i pertinences artístiques de la burgesia; seguidament, al segle XVII es van crear espais específics per a l'exposició d'aquestes obres, ara per a un públic més ampli. Al segle XX, es van incorporar les activitats lúdiques en aquests espais. (Martínez, 2021)

No va ser fins a l'any 1967 que es va considerar l'educació com un dels propòsits dels museus, segons l'*International Council Of Museums* "*la missió dels museus és promoure, per mitjà dels seus mètodes particulars, la conservació i l'estudi dels béns culturals i exposició amb finalitats d'educació i gaudi*" (ICOM,1962).

Fins a l'actualitat, que els museus es consideren el reflex de la societat del moment, per la qual cosa la seua definició evoluciona amb els canvis que experimenta (Reyes, 2021). A més, aquesta definició està en contínua revisió en mans de l'ICOM, ja que la societat és canviant i els museus s'han d'anar adaptant a les noves necessitats d'aquesta.

Van començar sent llocs d'exhibició d'obres artístiques per a un públic determinat, i s'han transformat en espais on poden tindre accés totes les persones, on l'objectiu és fomentar l'educació al mateix temps que es gaudeix.

Com he esmentat en l'apartat anterior, considere de vital importància que els més menuts valoren el que vam ser, per entendre el que som ara. El fet d'estudiar i descobrir els nostres avantpassats pot ser una aventura per a ells i elles, per tant, aquesta temàtica pot resultar molt atractiva i motivadora. *“La prehistòria, pel seu caràcter enigmàtic, de cerca del desconegut, d'introducció a un passat màgic i misteriós, constitueix, en general, una disciplina amb un cert atractiu.”* (Santacana i Hernández, 1999)

Miralles (2012) creu que existeix la possibilitat de l'ensenyament de la història en l'alumnat de tres a huit anys. Segons l'autor, existeixen investigacions empíriques que han arribat a la conclusió que els xiquets i xiquetes, a partir dels cinc anys, ja posseeixen una idea de la duració i un cert sentit de la història. Així doncs, aquesta temàtica pot plantejar-se en Educació Infantil, sempre i quan s'adapten les metodologies, les estratègies i els procediments per al seu ensenyament, seleccionant els recursos didàctics pertinents. A més, afirma que els problemes d'aprenentatge són causats per la selecció de continguts i en la manera de tractar-los, i no en l'edat de l'alumnat. (Miralles, 2012)

El Decret 38/2008 del 28 de març, del Consell, pel qual s'estableix en currículum del segon cicle d'Educació Infantil en la Comunitat Valenciana, el contingut s'organitza en les següents àrees:

- I. Coneixement de si mateix i autonomia personal.
- II. El medi físic, natural, social i cultural.
- III. El llenguatge: comunicació i representació

L'aprenentatge de l'art rupestre i la prehistòria pot relacionar-se amb aquestes tres àrees, ja que:

- Afavoreix la construcció progressiva de la mateixa identitat.
- Implica una determinada representació del món, l'existència de sentiments de pertinença, respecte, interès i valoració de tots els elements que l'integren.
- Desenvolupa la integració de factors personals i socials, la qual cosa permet que l'experiència dels xiquets i xiquetes prenga forma a través dels símbols.
- Permet valorar i apreciar les produccions pròpies, les dels seus companys i algunes de les diverses obres artístiques del patrimoni conegudes, i donar-los un significat que els aproxime a la comprensió del món cultural a què pertanyen.

Hui en dia ens podem trobar amb molts estudis que parlen dels beneficis de l'educació artística en l'àmbit educatiu, sempre partint de la base que l'art no es limita als productes artístics, sinó que és una manera d'expressar-nos, comunicar-nos, relacionar-nos... Com diu el títol d'un dels llibres de María Acaso (2014): *"L'educació artística no són manualitats."*

En l'etapa d'Educació Infantil cobra gran importància el desenvolupament personal de l'infant, per aquesta raó es considera necessari el desenvolupament de l'Expressió Plàstica, ja que en l'execució aquestes activitats artístiques influeixen factors relacionats amb el procés maduratiu dels xiquets i xiquetes, com per exemple factors emocionals, intel·lectuals, motrius, sensorials, imaginatius... *"L'art en la primera infància resulta enriquidor pel que fa al desenvolupament motor, cognitiu i emocional, i permet des d'edats molt primerenques, prendre contacte amb el llenguatge cultural de la societat, a escala internacional, nacional i local"* (Azagra i Giménez, 2018)

Com assenyala Ricardo Huerta (2011) en el seu article *"Maestros, museos y artes visuales"*: *"Els museus necessiten a les escoles, i l'art necessita tots dos. No sols s'activen mútuament, sinó que adquireixen major entitat en combinar les seves forces, en generar marcs de mediació."*

Navegant per la xarxa m'he adonat que hi ha moltes experiències paregudes a la que jo plantege. Molts/es docents han programat projectes sobre la prehistòria i l'art rupestre en Educació Infantil, i pel que he pogut investigar, tots ells han sigut satisfactoris i significatius per a l'alumnat. Per exemple, la mestra Rosario Bellido, en el CEIP Noreña (Asturies) va dur a terme un projecte transversal sobre la prehistòria on va treballar la lectoescriptura, les matemàtiques i l'art, entre altres. Concretament, es va centrar en l'evolució de l'home, els animals i l'alimentació en la prehistòria, habitatges i pintures rupestres, invents destacats de la prehistòria: el foc i la roda, construccions importants de pedra, paleontologia, vestimenta, utensilis, eines...

Una altra experiència relacionada amb l'art rupestre i la prehistòria és la que es va desenvolupar en el CEIP La Salle de Los Corrales de Buelna (Cantabria); també podem trobar molta informació en el blog "La Clase de Miren" on aquesta mestra comparteix totes les seues experiències treballant aquests temes.

Seguint amb aquesta línia, se li va consultar a Pilar Vidal quines experiències ofereix el Museu de la Valltorta per a l'alumnat d'Educació Infantil, i entre altres, són les següents: fer la visita al museu, reproduir contingut audiovisual i baixar a la Cova dels Cavalls, adaptant en tot moment el llenguatge al nivell maduratiu dels infants. El museu no fa tallers didàctics,

però posa en contacte als centres interessats amb empreses externes vinculades al museu que ofereixen aquesta assistència, les quals han estat prestant aquest servei durant vint-i-cinc anys. Els tallers didàctics esmentats duen a terme activitats sobre pintura prehistòrica, materials, tècniques d'art llewantí, demostració de ferramentes, obtenció del foc...

En la Comunitat Valenciana podem trobar un museu dedicat a la prehistòria: Museu de Prehistòria de València, on es desenvolupen dues activitats didàctiques per als més menuts, concretament dos contes, ambdós dirigits a alumnat de 4 a 7 anys amb una duració d'uns 60 minuts, on a més de la narració, es manipulen una sèrie de rèpliques que ajuden a identificar les peces originals que es troben en les sales del Museu:

- *El misteri de la cova: Àsip i Désip*, dos xiquets del Paleolític, ens mostraran com era la vida en aquella època, quins utensilis utilitzaven i amb quin material estaven fets. (Museu de Prehistòria de València, 2002)
- *Epi i Nea*: amb aquest conte es vol introduir, als més menuts, en un període fonamental de la Prehistòria, l'arribada dels primers grups humans portadors de l'agricultura i la ramaderia i el seu contacte amb els darrers grups caçadors i recol·lectors que ocupaven estes terres des de feia molt de temps. (Museu de Prehistòria de València, 2014)

5. OBJECTIUS

En aquest apartat es plantegen els objectius del projecte. S'inclouen tant els objectius basats en les legislacions vigents actuals, com els continguts i els objectius didàctics.

Els **objectius** i **continguts** que es treballaran tenint en compte el Decret 38/2008 del 28 de març, del Consell, pel qual s'estableix en currículum del segon cicle d'Educació Infantil en la Comunitat Valenciana, es troben en l'apartat d'Annexos. (Annex 3)

Els **objectius didàctics** que es pretenen complir amb el desenvolupament del projecte són els següents:

- Vincular l'educació formal i la no formal.
- Treballar l'art rupestre i la prehistòria a l'aula.
- Descobrir els nostres avantpassats.
- Relacionar els continguts assolits en l'eixida al museu de La Valltorta.
- Fomentar la intencionalitat expressiva en les activitats artístiques.
- Fomentar la cura i l'apreciació del patrimoni cultural.

6. METODOLOGIA

L'enfocament constructivista considera l'alumnat com el protagonista principal del seu propi aprenentatge, *"d'aquesta manera l'aprenentatge és continu, significatiu, satisfactori i receptiu [...] L'estudiant consolida, transforma, diversifica i ordena els seus esquemes i construeix d'aquesta manera una xarxa de significats que enriqueixen el seu coneixement del món físic, social i participen en el seu desenvolupament personal"* (Sesento, L. 2017). El docent ha de respondre a les necessitats de l'alumnat, sent creatiu i oferint propostes relacionades amb el context, per la qual cosa aquest projecte està, principalment, destinat als centres de les comarques properes al Museu de la Valltorta.

La metodologia d'aquesta proposta didàctica s'ha redactat partint de les reflexions de Miralles i Rivero (2012), citant a autors com Almagro, Baeza, Méndez i Pérez, en el seu article *"Propuestas de innovación para la enseñanza de la historia en Educación Infantil"*, consideren l'aprenentatge significatiu (D. Ausubel), la metodologia intuïtiva, l'enfocament globalitzador, l'aprenentatge per descobriment (J. Bruner) i la importància lúdica, entre altres, com a bases metodològiques. Treballar la història en l'Etapa d'Infantil no depèn de l'edat o les característiques de l'alumnat, sinó de la manera en la qual se'ls presenta el projecte.

Aquests autors consideren necessari conèixer les idees prèvies de l'alumnat sobre el tema que es va a tractar, abans d'ensenyar nous continguts. Així doncs, abans de començar amb el projecte, es durà a terme una assemblea d'idees prèvies, on l'alumnat exposarà el que ja sap sobre les pintures rupestres, la prehistòria, el neolític, el paleolític, els neandertals, la seua manera de viure, de relacionar-se... I, d'altra banda, també se'ls preguntarà què els agradaria saber sobre aquesta temàtica, per a poder adaptar les activitats als seus interrogants. Però abans d'aquesta assemblea inicial trobaran a Barvall (un ninot d'argila que ens servirà de fil conductor durant tot el projecte), i aquest els haurà deixat una carta on es presentarà a l'alumnat i la temàtica del projecte.

Totes les activitats estaran basades en els següents principis metodològics:

En primer lloc, sempre es tindrà en compte l'aprenentatge significatiu perquè els nous coneixements puguin ser integrats de la millor manera per a l'alumnat, partint dels seus interessos i d'una correcta motivació. *"Si hagués de reduir tota la psicologia educativa a un sol principi, enunciaria est: El factor més important que influeix en l'aprenentatge és el que l'alumne ja sap. Esbrini's això i ensenyi's conseqüentment"*. (Ausubel, 1983)

En segon lloc, s'oferirà un plantejament participatiu, promovent que els xiquets i xiquetes participen en les activitats i s'impliquen lliurement, sense que se senten obligats a realitzar-les. Per tant, aquestes seran de lliure decisió, però es farà tot el possible per a que ells i elles busquen el seu compromís des de la seua pròpia llibertat. Sens dubte, es tindrà en compte en tot moment les aportacions de l'alumnat que puguen servir de motivació per a impulsar el que s'està treballant en el moment.

Seguint en aquesta línia, en tot moment es farà ús d'una participació activa i no directiva, fent partícips i protagonistes a tots i cadascun dels alumnes, creant un espai lliure de participació on ells i elles puguen expressar les seues opinions, on tinguen el mateix dret a pronunciar-se i a ser escoltats per la resta.

No es deixarà de banda en cap moment els principis d'individualització, socialització i personalització. Es fomentarà sempre la creativitat, de manera que els nens i nenes necessiten crear i inventar, produint al mateix temps la curiositat a el que és novetat. Moltes de les activitats plantejades són una cosa nova i desconeguda per als més menuts.

La principal activitat de l'alumnat en aquestes edats es basa en el joc, per tant, les activitats proposades seran agradables per a ells i elles, per tal de tindre en tot moment present el caràcter lúdic d'aquestes i que puguen dur a la pràctica tot el que han après mitjançant el joc.

Els autors esmentats anteriorment també li donen importància al foment de les relacions i les associacions, és a dir, *“es treballen continguts a partir d'uns altres, es globalitza en un tot comú, perquè l'aprenentatge siga significatiu i, el més important, perquè els nens aprenguen a aprendre”* (Miralles i Rivero, 2012). Com que la història suposa una seqüenciació de fets relacionats entre ells, això ajudarà als alumnes a establir relacions i entendre el motiu de les coses.

La imaginació és fonamental per a dur a terme aquesta proposta, per tant, s'ha d'aconseguir que l'alumnat s'endinse en la temàtica. Això serà possible gràcies a la narració, ja que ajuda a captar el lloc i el moment en el qual passen les coses. En aquest cas, com ja s'ha esmentat, el fil conductor serà Barvall, que ajudarà als integrants de la classe a endinsar-se en el món de l'art rupestre i tot el que això engloba, mitjançant una sèrie d'activitats i propostes.

Molts dies, en arribar a l'aula, l'alumnat trobarà una carta de Barvall, on explicarà l'activitat que es realitzarà durant el dia, a més d'introduir els continguts. Torne a remarcar que els

continguts han d'estar adaptats al nivell maduratiu de l'alumnat, en els Annexos es poden trobar algunes idees de quins continguts teòrics es podrien treballar. (Annex 4)

Les experiències i vivències de l'alumnat també són importants, ja que a partir d'elles o del seu entorn immediat es pot reduir la distància entre el concepte d'història i els alumnes. Per aquesta raó, l'activitat final serà una visita guiada al museu i als abrics rupestres del Barranc de la Valltorta-Gassulla.

El canal visual és el que més ens ajuda a fer arribar la informació que volem transmetre a l'alumnat, per tant, el paper de la imatge cobra vital importància. Les activitats d'aquesta proposta són, principalment, artístiques, la qual cosa ens permetrà apropar-nos a temps històrics mitjançant el dibuix, les representacions artístiques, la manipulació, l'experimentació... Pel que fa als recursos i els materials que s'utilitzaran, estaran relacionats i adequats a la temàtica tractada.

Cal recalcar el paper de les famílies en el transcurs del projecte (i, per descomptat, durant tota la vida educativa dels/les seus/es fills/es), ja que junt amb elles s'aconseguirà la continuïtat de l'aprenentatge. Podran participar de forma activa en alguna de les activitats proposades, proporcionant objectes relacionats amb la temàtica, ampliant informació...

Perquè tot l'esmentat amb anterioritat siga possible, *“és necessari que el paper del docent no sigui transmissor de coneixements, sinó facilitador dels aprenentatges. Ha de proveir a l'alumnat dels recursos per a realitzar les activitats, conèixer les característiques de cada nen, ser guia i model, i establir els llits adequats de relació amb les famílies, tot això propiciant un clima afectiu. El paper de l'alumne és el principal protagonista del seu aprenentatge, per això ha de ser transformador de la realitat a través de l'actuació i l'experimentació.”* (Miralles i Rivero, 2012).

“Per a Bruner i els seus col·legues (1976), el professor havia de complir les funcions de tutor d'un procés de construcció de coneixement en el qual es pretén anar més enllà de les capacitats ja presents en l'estudiant.” (Camargo i Hederich, 2010).

La meua proposta didàctica consisteix en un projecte on la temàtica principal és la prehistòria i l'art rupestre, i duraria un trimestre sencer, concretament el segon, ja que al finalitzar aquest, el temps meteorològic és l'idoni per a desenvolupar còmodament l'activitat final: l'eixida al museu de la Valltorta (Tírig).

En conclusió, el projecte arrancaria amb la presentació de Barvall, un ninot d'argila que l'alumnat es trobarien un dels primers matins del trimestre en arribar a l'aula. Aquest nou amic ens serveix de fil conductor, ja que amb l'ajuda de les cartes que anirà deixant, resoldrà els dubtes dels infants respecte a la temàtica del projecte.

Aquests dubtes es recolliran en l'assemblea inicial, on es farà una posada en comú sobre el que ja saben i el que voldrien saber amb relació als neandertals, l'art rupestre i la prehistòria en general. Partint d'aquesta base es durien a terme les activitats de totes les assignatures.

Com que el projecte serà transversal, es duran a terme activitats on es treballen les matemàtiques, la lectoescriptura i l'art, relacionades en tot moment amb la temàtica esmentada. Les activitats artístiques tenen una intencionalitat expressiva i artística, és a dir, sempre es buscarà que l'alumnat expresse els seus sentiments i les seues idees sense cohibicions, i en cap moment es pretén que recreen exemples que se'ls donen.

Les activitats que a continuació es desenvoluparan, ocuparan una sessió de 45 minuts setmanals cadascuna i estan ordenades cronològicament. També es desenvoluparan breument activitats de matemàtiques i lectoescriptura, encara que degut al departament que està vinculat aquest Treball de Fi de Grau (Didàctica de l'Expressió Plàstica), se li donarà més protagonisme a les activitats artístiques.

Tots els productes resultants de les activitats artístiques es col·locaran a un racó de l'aula, que s'utilitzarà com un "mini-museu" d'aula, i en acabar el projecte els i les alumnes de les altres classes, i fins i tot les famílies, puguen anar a classe a visitar-lo, on els guies serien els mateixos alumnes que han fet les obres.

A banda de tot això, es durà a terme un mapa conceptual de tot el que aniran aprenent, i també es llençarà la proposta a l'alumnat i a les famílies de dur a classe tot el material i llibres que tinguen relacionats amb la temàtica per a enriquir el "mini-museu" d'aula.

7. ACTIVITATS

Com s'ha esmentat en apartats anteriors, aquest projecte és transversal, per tant, també es duran a terme activitats de matemàtiques, lectoescriptura i psicomotricitat relacionades amb la prehistòria, encara que per culpa del departament al qual està vinculat aquest Treball de Fi de Grau (Didàctica de l'Expressió Plàstica), les activitats programades són les artístiques, que es poden trobar redactades a l'apartat d'Annexos (Annex 5) amb els seus respectius objectius, continguts, materials, temporalització, agrupació i desenvolupament.

Les activitats de les restants assignatures es programaran també amb relació a la temàtica del projecte i als dubtes que es puguin generar en l'alumnat. En el punt d'Annexos (Annex 6) es poden trobar algunes idees, encara que no desenvolupades amb detall.

Pel que fa a la temporalització de les activitats (Annex 7), com que el projecte es durà a terme durant el segon trimestre, les activitats estaran repartides en els mesos de gener, febrer, març i abril. Com que el projecte no s'ha dut a terme, el calendari tindrà un caràcter més general, és a dir, no s'associarà cada activitat a un dia en concret, ja que depenent del centre en el qual es faça, l'horari varia.

8. RESULTATS I CONCLUSIONS

Aquest projecte no s'ha pogut dur a terme per diversos motius:

- El Pràcticum III ha estat dividit en dos períodes de pràctiques, de manera que l'alumnat del Grau de Magisteri Infantil no hem pogut estar durant un trimestre sencer als centres, la qual cosa impedeix la realització d'un projecte trimestral.
- Normalment, les eixides es programen a principi de curs o a principi de trimestre, i s'aproven al claustre. L'activitat més rellevant és l'eixida al Museu de la Valltorta, per tant, és poc significatiu dur a terme el projecte excloent aquesta.
- Podrien haver-se realitzat algunes de les activitats plantejades durant el tercer trimestre en el centre de pràctiques, però considere que hagueren estat descontextualitzades. A banda, havia de desenvolupar una Unitat Didàctica per a incloure els resultats en la Memòria de Pràctiques, la qual cosa va ocupar gran part del temps en la meua estada. A tot això, he d'afegir que la tutora de l'aula també tenia activitats programades.

Com que no s'ha dut a terme, no es poden redactar els resultats. Així i tot, espere i desitge tenir en algun moment de la meua futura vida com a docent l'oportunitat de poder dur-lo a

terme en algun centre proper al museu. I en aquest cas, espere que tots els objectius plantejats es complisquen, i sobretot, que l'alumnat que duga a terme les activitats les gaudisca al cent per cent i aprenga el màxim i de la millor manera.

Els museus i la seua relació amb l'escola han anat evolucionant, i es pot comprovar que és beneficiós per a l'alumnat vincular l'educació formal i la no formal, sobretot en el seu procés d'aprenentatge, ja que els permet treballar d'una forma més experiencial i vivencial.

Respecte al paper del docent, aquest ha de trencar amb el model tradicional i passar a fer la funció de guia, facilitant i oferint a l'alumnat activitats lúdiques i manipulatives per a poder aconseguir l'aprenentatge significatiu del qual tant s'ha parlat durant el document.

Arran d'aquest treball, he reafirmat la idea que ja tenia assolida amb relació als museus: aquests són un espai d'aprenentatge, i hem de procurar en tot moment que no es vegen com una activitat extraescolar més dels centres, on vagen de visita sense una contextualització ni un treball previ, i sense tindre en compte els interessos de l'alumnat. És a dir, hem d'evitar fer eixides a museus o exposicions que no representen un interès per a l'alumnat o que no puguen entendre completament.

A més, gràcies a la redacció de la metodologia del projecte, ja soc conscient de la manera que vull treballar l'Educació Artística en el meu futur com a docent.

En conclusió, crec que aquesta proposta didàctica podrà servir perquè els docents es mentalitzen del fet que una relació entre les escoles i els museus és possible, a més de beneficiosa per als més menuts i per al seu aprenentatge essent ells i elles els protagonistes d'aquest.

9. BIBLIOGRAFIA I WEBGRAFIA

Andueza, M., Barbero, A. M., Caeiro, M., da Silva, A., García, J., González, A., Muñoz, A., & Torres, A. (2016). *Didáctica de las Artes Plásticas y Visuales en Educación Infantil*. La Rioja: Unir Editorial.

Ausubel, D. (1983). *Teoría del aprendizaje significativo*. Fascículos de CEIF, 1(1-10), 1-10.

Azagra, A., & Giménez, V. (2018). *El arte en la primera infancia: propuestas destacables*. *Revista sobre la infancia y la adolescencia*, (15), 70-97.

<https://doi.org/10.4995/reinad.2018.9600>

Camargo, A. & Hederich, C. (2010). *Jerome Bruner: dos teorías cognitivas, dos formas de significar, dos enfoques para la enseñanza de la ciencia*. *Psicogente*, 13(24). <http://revistas.unisimon.edu.co/index.php/psicogente/article/view/1797>

Decret 38/2008 del 28 de març, del Consell, pel qual s'estableix en currículum del segon cicle d'Educació Infantil en la Comunitat Valenciana

Huerta, R. (2011). *Maestros, museos y artes visuales. Construyendo un imaginatio educativo*. *Arte, individuo y sociedad*, 23(1), 55-72. https://doi.org/10.5209/rev_ARIS.2011.v23.n1.5

Martínez, B. (2021). *Los museos como espacios de aprendizaje en Educación Infantil*. [Treball de Fi de Grau, Universitat de Valladolid]. <https://uvadoc.uva.es/handle/10324/49041>

Miralles, P. & Rivero, P. (2012). *Propuestas de innovación para la enseñanza de la historia en Educación Infantil*. *REIFOP*, 15 (1), 81-90. <http://hdl.handle.net/11162/94548>

Piaget, J. (1959). *La formación del símbolo en el niño: imitación, juego y sueño. Imagen y representación*. Fondo de cultura económica.

Reyes, T. (2021). *A propósito de la nueva definición de museo del siglo XXI*. *Revista Catalana de Museologia*. 11 <http://revista.museologia.cat/uploads/articulos/pdf/omx8j2c6w4wb0b6k41q4kk9qh6.pdf>

Santacana, J. & Hernández, X. (1999). *Enseñanza de la arqueología y la prehistoria*. Lleida: Milenio.

Sesento, L. (2017). *El constructivismo y su aplicación en el aula. Algunas consideraciones teórico-pedagógicas*. *Revista Atlante: Cuadernos de Educación y Desarrollo*. <https://www.eumed.net/rev/atlante/2017/06/constructivismo-aula.html>
<http://hdl.handle.net/20.500.11763/atlante1706constructivismo-aula>

Vaquero, C. & Gómez, L. (2018). *Educación artística, desconsideración social y falta de expectativas. Consecuencias de la reproducción como paradigma no-educativo*. *Educación artística: revista de investigación*. 9, 220-236. <https://doi.org/10.7203/eari.9.12051>

10. ANNEXOS

ANNEX 1: Breu entrevista a docents

Aquesta entrevista anònima es va realitzar mitjançant Google Forms, i cada resposta és la d'un/a docent diferent. Van participar 12 docents.

PREGUNTA	RESPOSTES
Nom del centre, curs i municipi on es troba.	<p>CEIP Fadrell CRA L'Ullastre, Tírig. Infantil CEIP L'Hereu, infantil 4 anys Borriol CRA l'Ullastre. Infantil. La Salzadella CEIP L'Hereu, Borriol, INF 5anys CEIP Joan de Brusca, Albocàsser CRA Araboga, 4 i 5 anys infantil, Canet lo Roig CEIP hereu de Borriol CEIP Hereu, Infantil, Borriol CRA Xert CRA L'ULLASTRE Suport La Salzadella CEIP Ntra Sra del Bon Succès inf Cabanes</p>
Alguna vegada heu anat d'excursió al Museu de la Valltorta (Tírig)? En cas negatiu, per què?	<p>Sí Sí Sí No. Aquest curs no hem fet cap visita, però els anys anteriors no sé si l'han visitat. No. No pensàvem que estava adreçada a infantil No, per què no s'ha plantejat anar aquest curs. No. No ha vingut al cas No, perquè com està prop penses que ja hauran anat en les famílies. No. No sabem les activitats que ofereixen per a infantil ni l'adaptació del lloc per als infants. No, perquè no ens ha arribat cap informació</p>
El Cicle d'Educació Infantil va participar en l'excursió? En cas negatiu, per què?	<p>No. No ho sé No ho sé, però podria ser interessant Sí No, perquè pensàvem que els d'infantil no podrien accedir a les Coves. No Sí Sí, al Museu. Als abrics només van anar a partir de 3r de Primària Vam anar tots, des d'infantil fins a 6é. Sí</p>
Creus que és important incloure els museus com a recurs educatiu en Educació Infantil? Per què?	<p>Sí Sí Sí, és un recurs de l'entorn dels xiquets que es pot aprofitar per a apropar-los als coneixements de la cultura i la història. Sí perquè poden conèixer de manera més propera fets ja viscuts o el passat del seu voltant Sí i encara més si estan tan prop d'on es viu. És important fomentar els recursos que hi ha a l'abast. Totalment d'acord, considere positiu conèixer el passat.</p>

	<p>Sí, important familiaritzar-se amb la cultura de ben menuts. Saber què és un museu...</p> <p>Sí, pot ser interessant per a ells, ja que no els solen visitar tan prompte.</p> <p>Sí. Si ofereixen activitats motivadores i apropiades per als infants d'aquesta etapa.</p> <p>Sí, perquè són fonamentals en molts aspectes.</p> <p>Sí. Tot és cultura i coneixement del nostre patrimoni més proper.</p> <p>Per suposat</p>
<p>Creus que és important treballar l'art rupestre, la Prehistòria, els neandertals... en Educació Infantil?</p>	<p>Sí</p> <p>Sí</p> <p>Sí.</p> <p>Sempre que responga als interessos dels infants</p> <p>Sí, sempre i quan siga d'interés per als infants. Normalment, sol ser una temàtica cridanera i motivant per a ells i elles.</p> <p>Sí, important, curiós, aconsellable, educatiu, enriquidor...</p> <p>Sí</p> <p>Sí, trobe que pot ser un tema prou interessant per a ells, que puguem conèixer com hem anat evolucionant al llarg de la història.</p> <p>Pot ser interessant i motivador per als infants.</p> <p>Sí, clar. Considerar l'evolució és bàsic.</p> <p>Al seu nivell sí i els agrada molt</p> <p>Sí, ho fem</p>

ANNEX 2: Recollida de dades i consultes a Pilar Vidal, directora del Museu de la Valtorta.

- Van molts centres de la comarca d'excursió al museu? Amb quina freqüència?

El museu acull centres educatius durant tot el període escolar. Treballem en una cinquantena d'alumnes per dia (un bus). D'octubre a desembre tenim reserves amb grups escolars cada matí i de març a maig també. En gener, febrer i juny hi ha centres educatius, però igual no hi ha reserves cada dia. Pensa que l'oratge ens condiciona (fred, pluja, calor...).

El perfil de l'alumnat són de 3r i 4t de Primària i de 1r d'ESO perquè són els nivells on es treballa la Prehistòria. Per exemple aquest any ha vingut molt més alumnat de Secundària que de Primària. L'alumnat ve de tota la província i de molts pobles de València.

Aquest mes de maig tenim 4 visites de l'IES Alfabega de Bétera, 2 dies l'IES SOS Banyat de Castelló, l'IES 25 d'abril d'Alfagar, l'IES Ribalta de Castelló, l'IES Leopoldo Querol de Vinarós, del CEIP Escultor Ortells de CS, CEIP Sanchis Yago de CS, CEIP Vicent Marzà de CS, del CEIP d'Almenara i del CEIP Moreria de Les Coves. I perquè ho tenim tot ple, s'ha quedat centres escolars en llista d'espera.

Si et refereixes a la comarca, Alt Maestrat? Pensa que només hi ha l'IES d'Albocàsser i el de Benassal. En els dos hem fet tallers al centre, han vingut més d'un cop i els de Benassal

cada any van a Remígia (Ares). De fet, fan un projecte interdisciplinari entre Tecnologia i GH.

Si et refereixes al Maestrat? Ja veus que venen de les Coves aquest any, els de Peníscola (International Scholl) ve cada any, la Consolació de Benicarlo sol vindre...

Abans de la pandèmia hem treballat aquests temes en els centres educatius del Parc Cultural Valltorta Gassulla.

- Solen arribar grups de xiquets i xiquetes d'entre 3 i 5 anys? O generalment són d'Educació Primària?

No solen vindre els de 3-5 anys perquè han de caminar, baixar a l'abric. Com he dit venen a tercer i quart de Primària. No obstant aquest any s'ha fet una eixida entre els pares i els xiquets d'infantil de l'escola de Benassal. L'alumnat va treballar l'art rupestre a classe i un dissabte, pares i xiquets entre 3 i 5 anys van pujar a la cova Remígia (Ares del Maestrat) que també la gestionen des del museu.

- Quines activitats teniu preparades per a xiquets/es d'Infantil?

Per a xiquets/es d'infantil els podem fer una visita al museu i baixar a la Cova dels Cavalls, igual que a la resta d'alumnat, però adaptant el llenguatge a infantil. Hi ha un conte publicat i que el tenim a la web a RECURSOS DIDÀCTICS, però està exhaurit.

El museu no fa tallers didàctics, el que fem a tots els centres educatius és passar-los el contacte amb les empreses externes vinculades al museu i el centre educatiu ja acorda amb l'empresa el taller. Hi ha que tenen menys pressupost i nosaltres fem la visita guiada al museu i a l'abric, però el taller no.

Les raons són que no tenim departament didàctic en el museu i que si el férem no podríem cobrar. I si fins ara, hi ha empreses que durant 25 anys han prestat eixe servei penso que és bo que continuen fent-lo i no fer una competència deslleial, ja que nosaltres no cobraríem.

- Estan adaptades al seu nivell maduratiu? (Tant les explicacions, com la visita als abrics)

Intentem que siga així, però pensa que normalment no venen xiquets i xiquetes tan menuts.

- Quines activitats teniu preparades per a xiquets/es de Primària?

Ja he comentat que adaptats al seu nivell van a l'abric, expliquem el museu, hi ha audiovisuals que també poden veure i estan els tallers que fan empreses sobre pintura

prehistòrica, sobre materials i tècniques de l'art llevantí, sobre demostració de ferramentes i obtenció del foc, i molts més que ofereixen...

- Creus que els museus són un recurs educatiu poc reconegut i utilitzat pels centres escolars?

Evidentment, els museus tenen un vessant educatiu, són un recurs d'educació informal i poden ajudar a consolidar allò que treballen a classe. Si que són coneguts pels centres escolars, però clar hi ha altres factors que poden condicionar visitar-los (cal desplaçar-se, no tots els docents ho volen fer, hi ha molta oferta de recursos educatius...)

La veritat és que el museu de la Valltorta – a excepció del període covid- posa el cartell de complet. Intentem fer visites de qualitat, grups de 50 (uns van a l'abric, i els altres al museu i al taller, i a l'inrevés). A més, hem de flexibilitzar les visites de la resta d'usuaris perquè no volem barrejar els adults amb els estudiants.

- Els resultats de les visites amb xiquets/es d'entre 3 i 5 anys solen ser satisfactòries?

Sí, totes les visites que fem amb l'alumnat i visitants són satisfactòries.

- Els grups d'alumnes d'Infantil van amb algunes nocions assolides sobre l'art rupestre i la prehistòria? O per contra, van sense haver fet un treball previ dins de l'aula?

Jo crec que ho consoliden al seu nivell, si venen sense haver fet un treball previ sobre el tema, evidentment que no ho consoliden tant, ara qui millor et pot respondre serien els mestres i les mestres que venen.

ANNEX 3: Objectius generals, d'àrea i continguts.

Com que el projecte és transversal, a continuació s'indiquen els objectius que es treballaran en les assignatures de matemàtiques, llengua, psicomotricitat, valors i art. Es troben marcats en color els relacionats amb l'última assignatura esmentada i, per tant, al projecte. Es deixaran de banda els objectius relacionats amb els hàbits, rutines i comportaments.

OBJECTIUS GENERALS DE CICLE
a) Conèixer el seu propi cos i el dels altres, les seues possibilitats d'acció i aprendre a respectar les diferències.
b) Observar i explorar el seu entorn familiar, natural i social
c) Adquirir progressivament autonomia en les seues activitats habituals.
d) Desenvolupar les seues capacitats afectives.
e) Relacionar-se amb els altres i adquirir progressivament les pautes elementals de convivència i relació social, així com exercitar-se en la resolució pacífica de conflictes.
f) Desenvolupar habilitats comunicatives en diferents llenguatges i formes d'expressió.
g) Iniciar-se en les habilitats logicomatemàtiques, en la lectoescriptura i en el moviment, el gest i el ritme.
h) Conèixer que a la Comunitat Valenciana hi ha dos llengües que interactuen (valencià i castellà), que han de conèixer i respectar per igual, i ampliar progressivament l'ús del valencià en totes les situacions.
i) Descobrir l'existència d'altres llengües en el marc de la Unió Europea, i iniciar-se en el coneixement d'alguna d'estes.
j) Conèixer i apreciar les manifestacions culturals del seu entorn, mostrant interès i respecte cap a estes, així com descobrir i respectar altres cultures pròximes.
k) Valorar les diverses manifestacions artístiques.
l) Descobrir les tecnologies de la informació i les comunicacions.

OBJECTIUS GENERALS D'ÀREA

Àrea 1: Coneixement de si mateix i autonomia personal.

1. Conèixer el propi cos i les seues possibilitats d'acció, adquirint de manera progressiva una precisió més gran en els gestos i moviments.
2. Descobrir i utilitzar les pròpies possibilitats motrius, sensitives i expressives, adoptant postures i actituds adequades a les diverses activitats que exercix en la seua vida quotidiana.
3. Adquirir progressivament autoconfiança i una imatge ajustada i positiva de si mateix i identificar les seues característiques i qualitats personals.
4. Respectar les característiques i qualitats de les altres persones, acceptant i valorant la varietat de sexes, ètnies, creences o qualsevol altre tret diferenciador.
5. Adquirir coordinació en el joc i en activitats.
6. Conèixer, manifestar i explicitar els sentiments, les emocions i les necessitats, i respectar els dels altres.
7. Adquirir una progressiva autonomia.
8. Adquirir hàbits relacionats amb el benestar, la seguretat personal, la higiene i la salut, així com d'orde, constància i organització relacionats amb les diverses tasques.
9. Prendre la iniciativa, planificar i seqüenciar la pròpia acció per a resoldre tasques senzilles i problemes de la vida quotidiana, reconeixent els seus límits i possibilitats, i buscant la col·laboració necessària.
10. Desenvolupar actituds de col·laboració.

Àrea 2: El medi físic, natural, social i cultural

1. Adquirir, a través de la relació amb els altres, una progressiva autonomia personal.
2. Relacionar-se amb els altres i aprendre les pautes elementals de convivència.
3. Conèixer les normes i formes de comportament social dels grups amb què interactua i establir-hi vincles fluids de relació interpersonal.
5. Explorar i observar el seu entorn familiar, social i natural, per a la planificació i l'ordenació de la seua acció en funció de la informació rebuda o percebuda
6. Establir relacions afectives.
7. Valorar la importància del medi físic, natural, social i cultural, per mitjà de la manifestació d'actituds de respecte i la intervenció en la seua cura, segons les seues possibilitats.
8. Conèixer i apreciar festes, tradicions i altres manifestacions culturals de l'entorn a què pertany, mostrant actituds de respecte, interès i participació.
9. Mostrar interès i curiositat pels canvis a què estan sotmesos els elements de l'entorn per a identificar alguns factors que els influïxen.

	<p>10. Descobrir aquells elements físics, naturals, socials i culturals que a través de TIC amplien el coneixement del món a què pertany.</p> <p>11. Conèixer, representar i anomenar, a partir de l'observació, la descripció, la manipulació i el joc, els objectes de la vida quotidiana amb formes geomètriques planes: cercle, quadrat, rectangle i triangle i formes geomètriques de volum: esfera i cub.</p> <p>12. Iniciar-se en les habilitats numèriques bàsiques, la noció de quantitat i la noció d'orde dels objectes.</p> <p>13. Aprendre a utilitzar adequadament instruments, utensilis, ferramentes i màquines per a realitzar activitats senzilles i resoldre problemes pràctics en el marc tècnic de la seua cultura.</p> <p>14. Identificar algunes de les propietats més significatives dels elements del seu entorn immediat i mediat establint-hi relacions qualitatives i quantitatives que induïsquen a organitzar i comprendre progressivament el món on viu.</p>
<p>Àrea 3: Els llenguatges: comunicació i representació.</p>	<p>1. Descobrir, a través dels diferents llenguatges, el seu propi cos i les seues possibilitats d'expressió i comunicació.</p> <p>2. Conèixer els diferents llenguatges i aplicar tècniques perquè desenvolupen la imaginació i la creativitat.</p> <p>3. Utilitzar les distintes formes de representació per a expressar i comunicar situacions, accions, desitjos i sentiments coneguts, viscuts o imaginats.</p> <p>4. Utilitzar tècniques i recursos bàsics de les distintes formes de representació enriquint les possibilitats comunicatives.</p> <p>5. Valorar i apreciar les produccions pròpies, les dels seus companys i algunes de les diverses obres artístiques del patrimoni conegudes per mitjà de TIC o in situ, i donar-los un significat que els aproxime a la comprensió del món cultural a què pertanyen.</p> <p>6. Expressar sentiments, desitjos i idees per mitjà de l'expressió artística a través dels distintes llenguatges.</p> <p>7. Interpretar i produir imatges com una forma de comunicació i de gaudi, a fi de descobrir i identificar els elements bàsics de l'expressió artística.</p> <p>8. Aplicar hàbits d'higiene i rutines en l'ús del material per al desenrotllament de l'expressió artística, que faciliten la consecució de l'autonomia personal i la col·laboració amb el grup social a què pertanyen.</p>

Els **continguts** són els instruments pedagògics que recullen els aspectes bàsics que es treballen a l'escola. Els continguts del Decret 38/2008 que es tindran en compte en el projecte "La visita de Barvall" són els següents:

<p>Àrea 1: Coneixement de si mateix i autonomia personal.</p>	<p>Bloc 1. El cos i la pròpia imatge.</p> <p>a) El cos humà. Característiques diferencials del cos. L'esquema corporal. El to, la postura, l'equilibri.</p> <p>b) Sensacions i percepcions. Els sentits i les seues funcions.</p> <p>c) La confiança en les possibilitats i capacitats pròpies per a realitzar les tasques. Les necessitats bàsiques del cos.</p> <p>d) Valoració i actitud positiva davant de les demostracions de sentiments, d'emocions i de vivències pròpies i dels altres, i el seu control gradual.</p> <p>e) Acceptació i valoració ajustada i positiva de la pròpia identitat i de les seues possibilitats i limitacions, així com de les diferències pròpies i dels altres evitant discriminacions.</p> <p>Bloc 2. El joc i el moviment.</p> <p>a) La consciència de les possibilitats i les limitacions motrius del cos.</p> <p>b) La coordinació i el control de les habilitats motrius fines i bàsiques.</p> <p>c) Les nocions bàsiques d'orientació en l'espai i en el temps.</p> <p>d) El desenvolupament del joc protagonitzat com a mitjà per a conèixer la realitat</p> <p>e) L'acceptació de les normes implícites que regeixen els jocs de representació de papers.</p> <p>f) L'actitud d'ajuda i col·laboració amb els companys en els jocs i en la vida quotidiana.</p> <p>g) El control dinàmic i estàtic del propi cos i dels objectes i la seua valoració en el desenrotllament funcional de les activitats quotidianes i en els jocs específics i generals.</p> <p>Bloc 3. L'activitat i la vida quotidiana.</p> <p>a) La percepció dels desitjos i dels estats d'ànim, la seua manifestació i comunicació. La pràctica de destreses, actituds, normes i la consolidació d'hàbits positius.</p> <p>b) L'adquisició d'autonomia operativa per mitjà del desenrotllament per si mateixos d'un creixent nombre d'accions de la vida quotidiana, especialment en la satisfacció de necessitats corporals, el vestit, el menjar, etc.</p> <p>c) El coneixement i l'ús dels instruments, tècniques, habilitats i seqüències en activitats pròpies de la vida quotidiana</p> <p>d) La interacció i col·laboració amb actituds positives per a establir relacions d'afecte amb els altres.</p>
---	---

<p>Àrea 2: El medi físic, natural, social i cultural</p>	<p>Bloc 1. Medi físic: relacions i mesures.</p> <p>a) Les propietats i relacions d'objectes i col·leccions.</p> <p>b) L'agrupació d'objectes en col·leccions atenent les seues propietats i atributs.</p> <p>c) El gust per explorar objectes i activitats que impliquen posar en pràctica coneixements sobre les relacions entre objectes.</p> <p>d) El nombre cardinal i ordinal.</p> <p>e) La construcció de la sèrie numèrica per mitjà de l'addició de la unitat.</p> <p>f) La representació gràfica de les col·leccions d'objectes per mitjà del nombre cardinal. La utilització de la sèrie numèrica per a comptar elements de la realitat quotidiana.</p> <p>g) La resolució de problemes que impliquen l'aplicació de senzilles operacions.</p> <p>h) El descobriment de les nocions bàsiques de mesura: longitud, grandària, capacitat, pes i temps.</p> <p>i) L'estimació de la duració d'algunes rutines de la vida quotidiana en relació amb les unitats de temps.</p> <p>j) El coneixement de formes geomètriques planes i de cossos geomètrics. L'adquisició de nocions bàsiques d'orientació i situació en l'espai.</p> <p>j) L'adquisició de nocions bàsiques d'orientació i situació en l'espai.</p> <p>Bloc 2. L'acostament a la naturalesa.</p> <p>d) La presa de consciència dels canvis que es produïxen en els sers vius. Aproximació al cicle vital.</p> <p>e) El desenvolupament de la curiositat, atenció i respecte cap als animals i plantes com a primeres actituds per a la conservació del medi natural.</p> <p>i) El gaudi al realitzar activitats en contacte amb la naturalesa.</p> <p>Bloc 3. La cultura i vida en societat.</p> <p>i) La participació en manifestacions culturals, en la vida social, en les festes, en manifestacions artístiques, costums i celebracions populars.</p>
<p>Àrea 3: Els llenguatges: comunicació i representació</p>	<p>Bloc 1. Les llengües i els parlants.</p> <p>a) El descobriment de la presència de dos llengües oficials usades en l'entorn social i a l'escola, així com d'altres usades per persones de tot el món.</p> <p>b) El reconeixement de la conveniència i la necessitat de conèixer els dos idiomes oficials i utilitzarlos progressivament.</p> <p>c) L'actitud positiva cap a les diferents llengües i cultures que conviuen en la nostra societat, i el respecte pels usos lingüístics particulars de cada persona.</p> <p>d) L'interés per l'ús del valencià en qualsevol situació, especialment quan no és la llengua habitual.</p> <p>Bloc 2. El llenguatge verbal.</p>

2.1. Escoltar, parlar i conversar.

a) La utilització i valoració progressiva de la llengua oral per a evocar i relatar fets, per a explorar coneixements i aprendre; per a expressar i comunicar idees i sentiments, per a establir relacions amb els membres de la seua societat i per a regular la pròpia conducta i la dels altres.

b) La iniciativa, l'interés i la participació en la comunicació oral en les situacions de la vida quotidiana a l'aula, com a mitjà per a establir i mantindre relacions socials, resoldre un conflicte o planificar una activitat al mateix temps que es respecten les normes socials que regulen l'intercanvi lingüístic.

c) L'ús progressiu del lèxic valencià genuí propi de l'estàndard oral, en substitució de les formes incorrectes i dels barbarismes incorporats pel llenguatge col·loquial.

d) L'adquisició i utilització en l'àmbit oral, en situacions quotidianes contextualitzades, de les formes genuïnes de la llengua: sons de vocals obertes i tancades, formes del plural, preposicions, els pronoms adverbials en i hi, el partitiu de, i l'ús bàsic dels verbs ser i estar.

e) L'ús de les construccions lingüístiques genuïnes i de les formes pròpies del valencià que afavorisquen un domini progressiu dels elements necessaris per a la comprensió i les produccions orals correctes: discriminació auditiva, entonació adequada i pronunciació de tots els sons (s sorda i sonora, distinció b/v, emmudiments, geminació...).

f) L'ús progressiu, d'acord amb l'edat, d'una estructuració gramatical correcta, una entonació adequada i una pronunciació clara.

g) La participació i l'escolta activa en situacions habituals de comunicació.

h) La utilització adequada de les normes que regeixen l'intercanvi lingüístic, sobretot el respecte al torn de paraula i l'escolta atenta i respectuosa.

i) La construcció compartida en les diferents situacions d'interacció per a avançar en la comunicació i l'intercanvi de comunicació, de manera que s'ajuste al context per a ampliar els seus coneixements i arribar a unes solucions o conclusions.

j) El descobriment i el coneixement progressiu del funcionament de la llengua oral amb curiositat i interès per l'anàlisi dels aspectes fònics i lèxics.

k) L'ús progressiu de les estratègies bàsiques per a la comprensió: escoltar atentament, conèixer les relacions de causa-efecte que l'ajuden a predir el desenrotllament de la trama, etc., i connectar el que s'escolta amb les experiències personals.

2.2. Aproximació a la llengua escrita.

- a) L'aproximació a l'ús de la llengua escrita com a mitjà de comunicació, de busca d'informació i de font de plaer, de manera que reconega les seues funcions en l'activitat social. Interés per explorar alguns dels seus elements.
- b) L'observació, l'exploració i la utilització dels diferents textos habituals, dels llocs on apareixen i de la seua funció comunicativa (textos de l'entorn quotidià, d'informació i d'esbarjo i transmissió cultural).
- c) La situació davant dels textos des d'un primer moment com a receptor-lector i com a productor-escriptor, amb intenció comunicativa, que posa en joc els seus coneixements lingüístics (silueta, reconeixement de grafies, paraules...) i tècnics (ús dels instruments d'escriptura), dels diferents suports (paper, ordinador...) i dels diferents recursos (llibres, revistes, rètols, catàlegs, làmines...).
- d) L'interés per parlar i pensar a fi d'escriure i llegir des de les seues competències i dominar progressivament el sistema d'escriptura.
- e) L'ús de les competències de lectoescriptura bàsiques (direccionalitat, linealitat, orientació esquerra-dreta, distribució del text, posició a l'escriure) des dels primers moments del procés de construcció de l'escrit.
- f) La diferenciació entre les formes escrites i altres formes d'expressió gràfica. La identificació de paraules i frases escrites significatives i usuals. La percepció de diferències i semblances. La iniciació al coneixement del codi escrit a través d'eixes paraules i frases.
- g) L'ús, gradualment autònom de diferents suports de la llengua escrita com a llibres, revistes, periòdics, cartells o etiquetes. La utilització progressivament ajustada de la informació que proporcionen.
- h) La lectura en veu alta de paraules i xicotets textos ja coneguts, després d'una preparació oral i una memorització prèvia, amb la pronunciació, l'entonació i el ritme adequats.
- i) La interpretació i descripció d'imatges (fotografies, dibuixos...) i de textos que combinen text i imatge (anuncis, contes il·lustrats...), especialment d'aquells procedents d'entorn immediat de la xiqueta o del xiquet i de l'escola.
- j) La reconstrucció progressiva i acurada dels errors més comuns del llenguatge col·loquial per a arribar a l'estàndard oral, esborrany del text a partir del qual s'ha de construir l'escrit.
- k) L'ús correcte del llenguatge que s'escriu, amb un lèxic ric i genuí apropiat per a l'acte d'escriptura, a més de la valoració positiva dels intents de reconstrucció del codi.
- l) L'interés i l'atenció en l'escolta de narracions, explicacions, instruccions o descripcions llegides per altres persones.
- m) L'ús progressiu de les característiques bàsiques dels contes impresos i interés per interpretar-los.

n) La utilització de l'escriptura per a aconseguir finalitats reals. Interés i disposició per a l'ús d'algunes convencions del sistema de la llengua escrita, com a linealitat, orientació i organització de l'espai, i gust per produir missatges amb traços cada vegada més precisos i llegibles.

o) El descobriment, la identificació i la pràctica adequada dels elements de la representació gràfica del sistema d'escriptura: correspondència grafiafonema, identificació de lletres, segmentació de paraules, síl·labes i fonemes.

p) La interpretació i la producció col·lectiva i individual de paraules, frases i textos en situacions comunicatives rellevants i pròximes a la xiqueta o al xiquet, així com de paraules, frases i textos que acompanyen imatges amb intenció comunicativa i lúdica, després d'una preparació col·lectiva prèvia i amb la guia de la mestra o del mestre.

q) La valoració de l'atenció en el contingut i la presentació de les produccions pròpies i dels altres i de l'adequació a les diverses exigències de les diferents situacions comunicatives.

r) L'ús del vocabulari específic per a referir-se a elements bàsics que configuren el text escrit (títol, portada, il·lustració, paraula, lletra...).

2.3. Aproximació a la literatura.

a) L'escolta, la interpretació i la comprensió de contes, relats, llegendes i endevinalles, tant tradicionals com contemporànies, com a font de plaer i d'aprenentatge.

b) L'escolta, la memorització i el recitat, de forma individual i en grup, d'alguns textos de caràcter poètic, de tradició cultural o d'autor, de manera que es gaudisca de les sensacions que el ritme, la rima i la bellesa de les paraules produïxen.

c) La participació creativa en jocs lingüístics per a divertir-se i per a aprendre.

d) La dramatització de textos literaris amb l'ajuda d'altres recursos lingüístics diferents del llenguatge verbal.

e) La descripció d'un esdeveniment habitual amb les seues pròpies paraules, respectant progressivament l'ordre cronològic.

f) L'interés per compartir interpretacions, sensacions i emocions provocades per les produccions literàries.

g) La utilització de la biblioteca amb respecte i atenció i la seua valoració com a recurs informatiu, d'entreteniment i gaudi.

h) L'accés a l'arrel cultural comunitària i a l'imaginari col·lectiu.

i) El descobriment dels textos literaris com a font de construcció i d'enriquiment del discurs propi.

j) L'ús progressiu de les característiques bàsiques dels contes impresos (fórmules de començament i final, plantejament, nuc i desenllaç).

k) La valoració del contingut i la presentació de les produccions pròpies i dels altres, i de l'adequació a les diverses exigències de les diferents situacions comunicatives.

Bloc 3. La llengua com a instrument d'aprenentatge.

a) El descobriment de la llengua oral i escrita com a mitjà per a informar-se, per a aprendre i per a pensar.

b) L'acceptació de l'estàndard oral valencià i de les formes correctes genuïnes més pròximes a l'entorn escolar com a varietat de llengua formal de l'escola, compatible amb el col·loquial del carrer, i que cal usar en contextos formals.

c) El coneixement i l'ús dels procediments implicats en el llenguatge verbal necessari per a apropiarse del coneixement del món que els envolta.

d) La construcció dels significats culturals dels elements de la realitat i del medi en què viuen per mitjà de la interacció i l'ús del llenguatge amb altres membres de la seua cultura o d'altres.

e) L'ús del discurs per a planificar i dur a terme les activitats quotidianes de comunicació i d'organització de la vida diària de l'aula, de manera que s'expresses progressivament amb unes construccions lingüístiques acurades i amb una pronunciació correcta.

f) L'ús precís i apropiat del lèxic genuí característic de les diferents àrees, especialment del que ha sigut substituït per formes híbrides, incorrectes o per vocabulari d'altres llengües.

g) La comprensió de les explicacions de la mestra o del mestre sobre un tema d'interés, els passos d'una tasca, la manera de buscar informació..., sense que se li haja d'explicar individualment.

h) L'ús de la llengua per a planificar un projecte de treball o una xicoteta investigació, per a construir de manera col·lectiva els coneixements i per a recapitular i verbalitzar-ne els resultats, respectant les normes socials establides que regulen l'intercanvi lingüístic.

i) L'ús d'estratègies de comprensió i d'utilització de recursos i fonts d'informació escrita (fullets informatius, llibres divulgatius, biblioteca d'aula...) i de les tecnologies de la informació i la comunicació com a mitjans d'informació i d'aprenentatge.

j) El descobriment i l'acceptació d'altres fonètiques i altres formes amb lèxic diferent de la pròxima, en la utilització dels recursos, fonts d'informació i tecnologies de la informació i la comunicació, com a variants dialectals del mateix sistema lingüístic.

k) La interpretació i l'escriptura de textos informatius senzills com a producte d'una busca prèvia sobre experiències pròximes a l'alumna i a l'alumne i de l'elaboració col·lectiva del pretext.

l) La interpretació i l'ús de l'escrit combinat amb altres formes de representació (imatges, fotografies...) amb diverses finalitats: fer un registre de dades, elaborar un dossier explicatiu d'una investigació o un projecte...

m) L'ús de llistes, murals i esquemes conceptuals en la planificació, elaboració i avaluació d'una investigació o un projecte.

n) L'ús de les competències disponibles i dels coneixements i les regularitats de la primera llengua, com a base per a l'adquisició i construcció de la segona.

Bloc 4. Llenguatge audiovisual i tecnologies de la informació i la comunicació

a) L'aproximació a les produccions TIC breus i senzilles.

b) La iniciació en l'ús dels instruments TIC

Bloc 5. El llenguatge plàstic.

a) El descobriment del llenguatge plàstic com a mitjà de comunicació i representació.

b) El coneixement dels materials de ductilitat i textura variada.

c) L'aplicació de les tècniques bàsiques per al llenguatge plàstic i la creativitat.

e) L'interès, el respecte i la valoració per les elaboracions plàstiques pròpies i dels altres.

f) El descobriment de la diversitat d'obres plàstiques que es troben presents a l'entorn i que el xiquet i la xiqueta són capaços de reproduir.

g) El manteniment i atenció d'utensilis plàstics bàsics que s'utilitzen per a expressar el llenguatge plàstic.

h) La consolidació de la motricitat per a aconseguir el moviment precís en la producció plàstica.

Bloc 7. El llenguatge corporal.

a) El descobriment de les possibilitats del cos per a expressar i comunicar sentiments i emocions.

b) El coneixement del cos: activitat, moviment, respiració, equilibri i relaxació.

c) L'aplicació de les nocions espaciotemporals amb el propi cos.

d) El descobriment de l'espai a través del desplaçament amb moviments diversos.

e) L'interès i la iniciativa per a participar en representacions de dansa i de teatre, entre d'altres.

	f) La vivència del llenguatge corporal amb intencionalitat comunicativa i expressiva en activitats motrius del propi cos. g) La imitació i representació de situacions, de personatges, d'històries senzilles, reals i evocades individualment i en grups xicotets.

ANNEX 4: Idees de continguts teòrics.

La Prehistòria comprén el període de temps que s'estén des de l'aparició de l'espècie humana fins a l'aparició de l'escriptura.

Dividirem la Prehistòria en tres períodes:

El Paleolític (edat de pedra antiga): la humanitat vivia de la caça, la pesca i la recol·lecció, i era nòmada.

El Neolític (edat de pedra nova): van aprendre a domesticar animals i cultivar la terra, es van tornar sedentaris.

Edat dels metalls

Abans del Paleolític va tindre lloc el procés d'hominització, que és el procés pel qual els primats es van anar convertint en éssers humans. Aquest va ser lent i complicat, i va durar fins que els primats van assolir la marxa bípeda i la posició vertical.

L'aparició dels primers éssers humans va marcar el començament del Paleolític, i va ser en aquest període on es va descobrir el foc. Els neandertals van aprendre a encendre el foc gràcies a la utilització de diverses tècniques, vestien en pells d'animals i es comunicaven mitjançant paraules simples i sons.

Les pintures rupestres les pintaven amb els dits, esculpint o bufant a través de canyes buides.

Van començar utilitzant pedres tallades com a armes, després sílex (mineral) i seguidament ossos i banyes d'animals, amb els quals van fer hams, arpons, agulles...

L'art de les caveres representa els fenòmens que resultaven misteriosos per als éssers humans: la vida, la mort, la pluja o el sol.

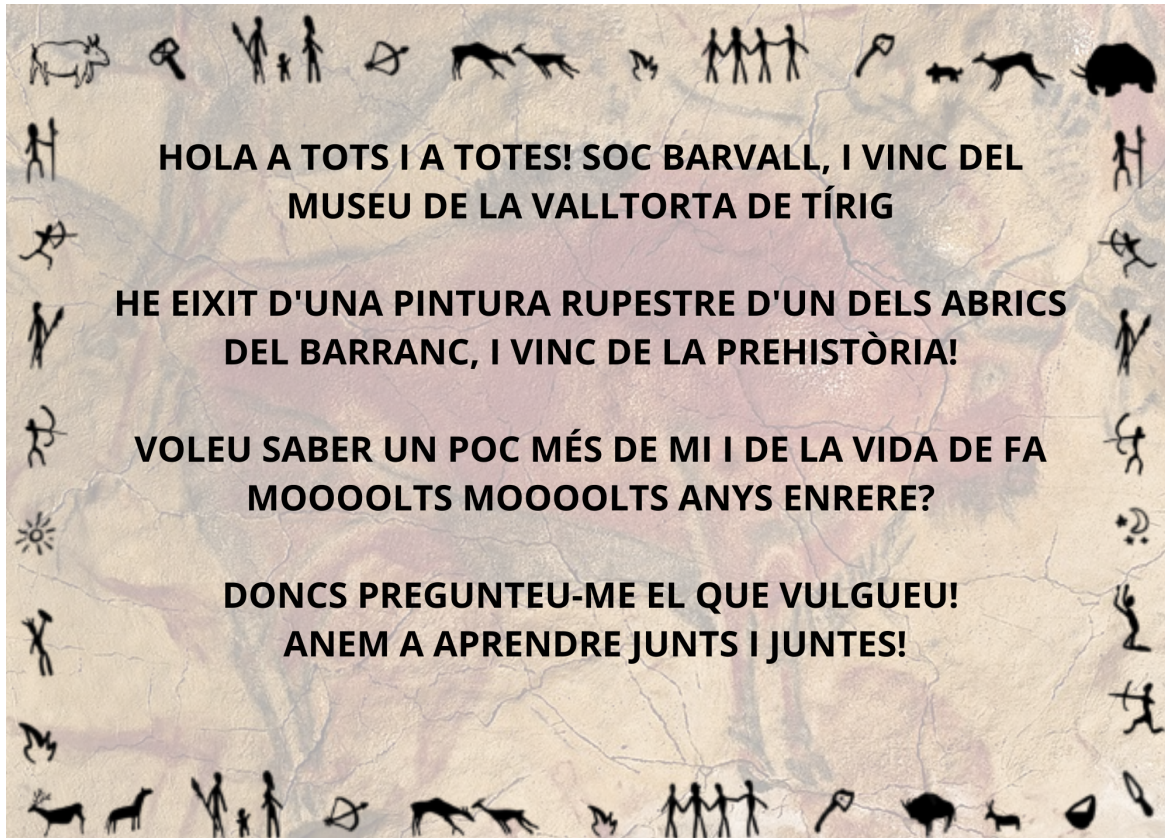
L'homosapiens va començar a pintar i esculpir motius diversos: mans, animals, escenes de caça...

El Neolític va començar amb la producció d'aliments (agricultura i ramaderia). Com necessitaven noves ferramentes es van fabricar l'aixada, la falç, el molí de mà... També van desenvolupar la ceràmica, van descobrir com s'elaboraven teixits i l'ús de pedres semiprecioses per a fer joies, a partir d'ahí van començar a desenvolupar la mineria.

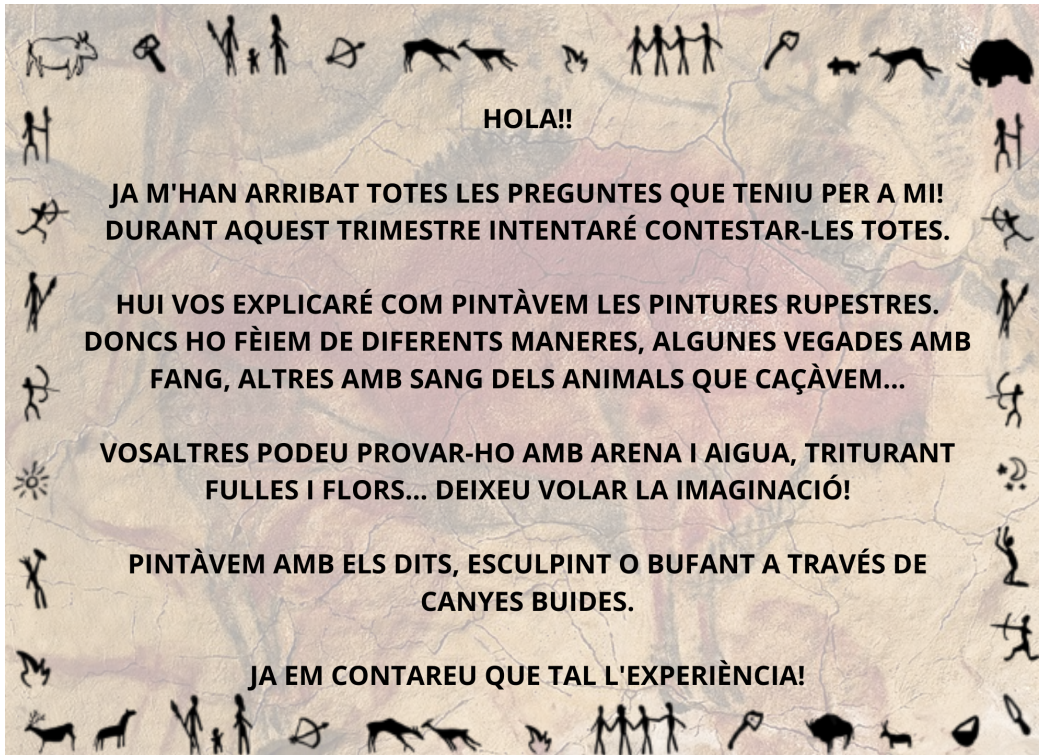
Les escenes dominants de l'art rupestre llewantí (art dels caçadors) són les relacionades amb la caça, amb arquers i fauna diversa, sobretot cabres, cérvols, bous, porcs senglars i figures que semblen aus o insectes.

ANNEX 5: Activitats artístiques del projecte desenvolupades.

ACTIVITAT 1: Benvingut, Barvall!			
Agrupació: Gran grup		Espai: L'aula	
Materials: Barvall i la carta, fulls en blanc, colors, retoladors...			
Objectius:	Continguts:		
De cicle: b, c, e, f, k	- Àrea 1:	- Àrea 2	- Àrea 3
D'àrea:	Bloc 1: d	Bloc 1: j	Bloc 2 (2.1): g, h
Àrea 1: 5, 6, 7, 10	Bloc 2: b, c	Bloc 2: d, e	Bloc 3: a, c, d, g, h
Àrea 2: 3, 5, 6, 7, 8, 9	Bloc 3: d		Bloc 5: a, e, h
Àrea 3: 5, 6, 7, 8			
Desenvolupament:			
<p>Aquesta activitat es durà a terme després que l'alumnat es trobe amb Barvall i la carta que aquest els porta. Després d'això seurem tots al racó de l'assemblea per a dur a terme una pluja d'idees sobre el que ja sabem i el que volem aprendre. Així doncs, el/la docent llença la següent pregunta: "Que sabem sobre la prehistòria, els neandertals, les pintures rupestres i del lloc d'on ve Barvall?". Una volta han parlat tots/es els/les alumnes, es llençarà la segona qüestió: "I que volem preguntar-li a Barvall perquè ens ensenye coses noves?".</p> <p>Durant tot aquest procés, el/la docent haurà estat anotant les respostes per a poder tenir-es en compte a l'hora de preparar les activitats.</p> <p>Per a enriquir l'activitat es pot proposar als infants que facen un dibuix individual de les idees prèvies.</p>			

ACTIVITAT 2: Experimentem i decorem. (I)		
Agrupació: Gran grup		Espai: L'aula o el pati
Materials: paper continu kraft, pintura roja i marró, fulles, arena, flors, aigua, recipients, pinzells, batedora.		
Objectius: De cicle: c, e, f, k D'àrea: Àrea 1: 2, 5, 6, 7, 10 Àrea 2: 1, 2, 3, 5, 6 Àrea 3: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8	Continguts: - Àrea 1: - Àrea 2 - Àrea 3 Bloc 1: e Bloc 1: a, j Bloc 2 (2.1): g, h Bloc 2: b, c, f Bloc 2: i Bloc 3: g Bloc 3: d Bloc 5: a, b, c, e, f, g, h	
Desenvolupament: Aquesta activitat consistirà a decorar la porta de la classe i l'entrada d'aquesta per a aconseguir que sembli una cova. Per a això utilitzarem paper kraft continu en el qual els alumnes podran plasmar les seues mans i fer pintures rupestres, entre altres coses. Prèviament a això, haurem llegit la carta de Barvall i haurem anat al pati a recollir fulles verdes, flors i arena. Mesclarem aquests materials per separat amb aigua, i en el cas de les fulles i les flors també les triturarem per obtenir una pasta per pintar el paper continu. També podem fer servir pintura de color marró i roig, a més d'estampar les fulles i les flors si els/les alumnes ho decideixen. Es deixarà llibertat als infants per a que pinten el que vulguen (dins de la temàtica) i de la manera que vulguen, en pinzell o amb les mans. El procediment serà el següent: s'explicarà l'activitat, es recolliran els materials al pati, es faran les tres mescles, s'estendrà el paper continu al sòl o es penjarà a la paret i llavors pintaran tots a la vegada. Una volta estiga el paper pintat, es deixarà assecar, s'arrugarà un poc per aconseguir la rugositat de les coves, finalment es col·locarà a l'entrada de l'aula.		

HOLA!!

**JA M'HAN ARRIBAT TOTES LES PREGUNTES QUE TENIU PER A MI!
DURANT AQUEST TRIMESTRE INTENTARÉ CONTESTAR-LES TOTES.**

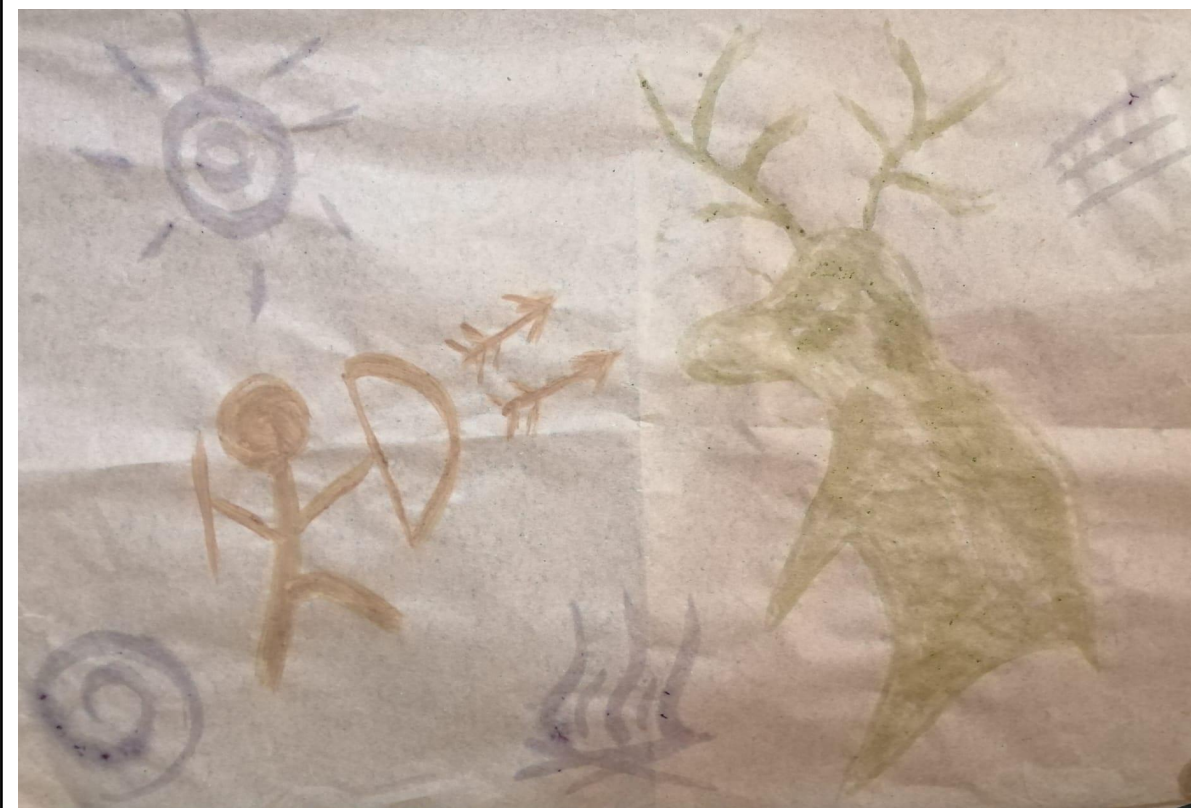
**HUI VOS EXPLICARÉ COM PINTÀVEM LES PINTURES RUPESTRES.
DONCS HO FÈIEM DE DIFERENTS MANERES, ALGUNES VEGADES AMB
FANG, ALTRES AMB SANG DELS ANIMALS QUE CAÇÀVEM...**

**VOSALTRES PODEU PROVAR-HO AMB ARENA I AIGUA, TRITURANT
FULLES I FLORS... DEIXEU VOLAR LA IMAGINACIÓ!**

**PINTÀVEM AMB ELS DITS, ESCULPINT O BUFANT A TRAVÉS DE
CANYES BUIDES.**

JA EM CONTAREU QUE TAL L'EXPERIÈNCIA!

ACTIVITAT 3: Els amics i les amigues de Barvall.**Agrupació:** Individual**Espai:** L'aula**Materials:** argila roja d'assecat a l'aire i utensilis per a treballar-la.**Objectius:**

De cicle: c, e, f, k

D'àrea:

Àrea 1: 2, 5, 6, 7

Àrea 2: 3, 5, 6

Àrea 3: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8

Continguts:

- Àrea 1:

Bloc 1: e

Bloc 2: b, f

Bloc 3: d

- Àrea 2

Bloc 1: a, j

- Àrea 3

Bloc 2 (2.1): g, h

Bloc 3: a, g, h

Bloc 5: a, b, c, e, f, g, h

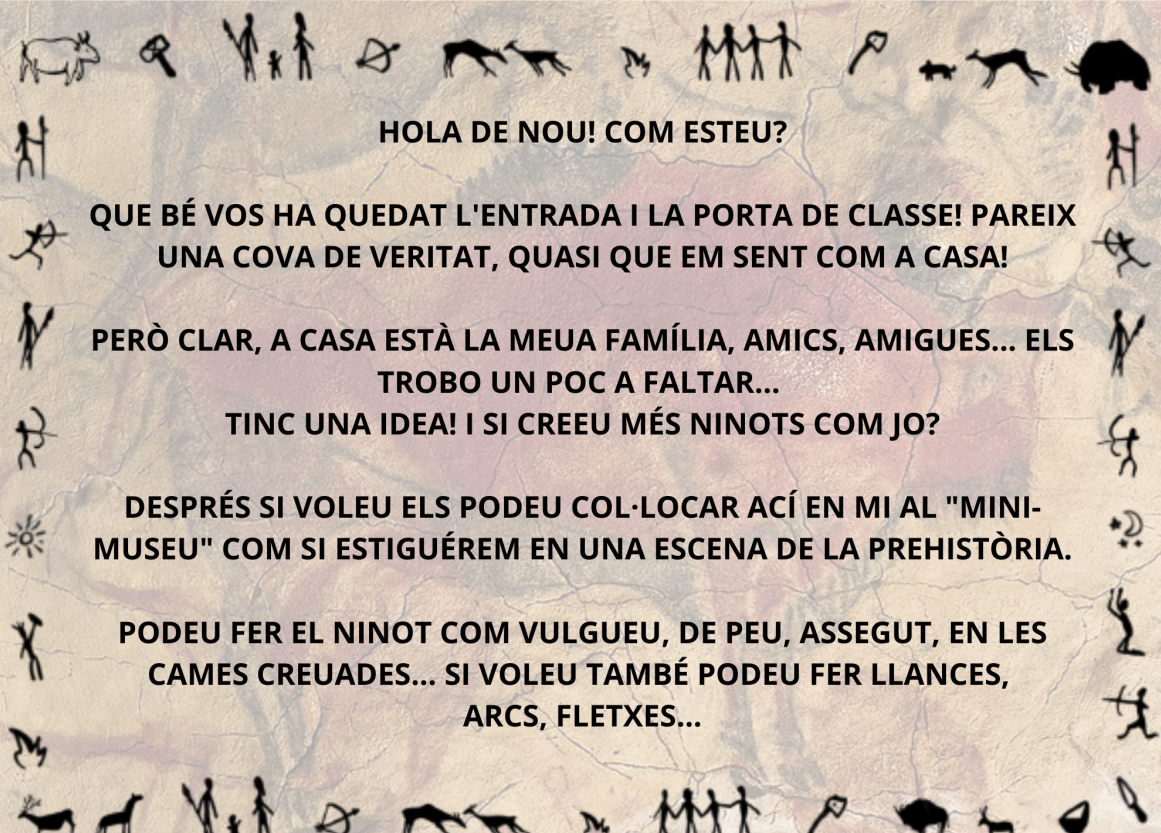
Desenvolupament:

Aquesta activitat consistirà a fer un ninot d'argila. Cada alumne haurà de fer-ne un al seu estil per a després col·locar-lo al "mini-museu" d'aula.

La motivació d'aquesta activitat serà una carta que els hi haurà dixer Barvall en la que explica que a l'estar lluny de casa, troba a faltar els seus amics, i demana ajuda a l'alumnat.

El procediment serà el següent: es repartirà un tros d'argila roja a cada alumne/a, i a partir d'aquest aniran creant el seu ninot, si és necessari, prestarem la nostra ajuda. Com a exemple tenen a Barvall, encara que s'especificarà que el seu ninot no ha de ser igual que ell, sinó que cadascú ha de fer-ne un de diferent, que el poden fer de peu, segut, gitat, encreuat de cames, amb un arc a la mà...

Una vegada estiguen tots els ninots secs, es pot proposar als xiquets i xiquetes que li fiquen un nom al seu ninot i col·locar-los al "mini-museu" recreant una escena, per exemple: "El meu ninot es diu Rupestre, i està amagat esperant la seua pressa".

HOLA DE NOU! COM ESTEU?

QUE BÉ VOS HA QUEDAT L'ENTRADA I LA PORTA DE CLASSE! PAREIX UNA COVA DE VERITAT, QUASI QUE EM SENT COM A CASA!

PERÒ CLAR, A CASA ESTÀ LA MEUA FAMÍLIA, AMICS, AMIGUES... ELS TROBO UN POC A FALTAR...

TINC UNA IDEA! I SI CREEU MÉS NINOTS COM JO?

DESPRÉS SI VOLEU ELS PODEU COL·LOCAR ACÍ EN MI AL "MINI-MUSEU" COM SI ESTIGUÉREM EN UNA ESCENA DE LA PREHISTÒRIA.

PODEU FER EL NINOT COM VULGUEU, DE PEU, ASSEGUT, EN LES CAMES CREUADES... SI VOLEU TAMBÉ PODEU FER LLANCES, ARCS, FLETXES...

ACTIVITAT 4: Experimentem i decorem. (II)**Agrupació:** Individual i gran grup**Espai:** L'aula**Materials:** paper kraft continu, palletes, un recipient, punxons, estorettes, colorant roig, pintura roja/marró, esponges, siluetes d'animals/persones impreses.**Objectius:**

De cicle: c, e, f, k

D'àrea:

Àrea 1: 2, 5, 6, 7, 10

Àrea 2: 1, 2, 3, 5, 6

Àrea 3: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8

Continguts:

- Àrea 1:

Bloc 1: e

Bloc 2: b, c, f

Bloc 3: d

- Àrea 2

Bloc 1: a, j

Bloc 2: i

- Àrea 3

Bloc 2 (2.1): g, h

Bloc 3: g

Bloc 5: a, b, c, e, f, g, h

Desenvolupament:

Aquesta activitat consistirà en decorar el "mini-museu" d'aula, per això utilitzarem paper kraft continu en el qual els alumnes podran plasmar les seues mans i fer pintures rupestres, entre altres coses.

En aquest cas, farem servir la tècnica de l'aerògraf i la de les pintures en negatiu, la qual cosa suposa uns preparatius previs.

En primer lloc, necessitarem una palleta i un recipient amb aigua i colorant per a fer els nostres aerògrafs de la següent manera: tallarem la palleta per la meitat, i submergirem una de les parts en el líquid, mentre que l'altre extrem el col·locarem de manera perpendicular a l'altre, i quan tinguem els dos extrems molt prop, és el moment de bufar amb força, llavors es produirà la polvorització.

No és necessari tenir un aerògraf per alumne, en un és suficient, ja que utilitzar-lo no és senzill i necessitaran la nostra ajuda, per tant, aniran d'un en un. Sols farà falta mitja palleta per alumne, perquè no bufen tots i totes de la mateixa.

En segon lloc, necessitarem dibuixos de les siluetes de persones o d'alguns animals com mamuts, bisons, elefants, dents de sabre, elefants... Cada alumne escollirà el que vulga i amb un punxó repassarà la silueta, de manera que finalment aconseguisca el negatiu de l'animal, i el tros de full sobrant amb la forma de l'animal en qüestió. També poden crear els dissenys que vulguen, com per exemple la figura d'una persona caçant.

Una vegada tinguem tots els materials preparats, es procedirà a enganxar el paper continu en la paret, i seguidament a pintar. Els infants podran pintar amb esponges els negatius que hagen creat, i a més també podran estampar la seua mà en el paper mitjançant la tècnica de l'aerògraf.

El procediment serà el següent: el/la docent enganxarà el paper continu a la paret, s'explicarà l'activitat, mentre els/les alumnes fan els seus negatius anirà cridant d'un en un als infants perquè plasmen la seua mà mitjançant la tècnica de l'aerògraf, quan els/les alumnes vagen acabant de fer els negatius, podran anar a plasmar-los al paper continu amb l'ajuda d'una esponja i pintura roja/marró. Amb la part sobrant del negatiu, si ho decideixen així, podran utilitzar-la per a plasmar-la al paper amb l'aerògraf.

Una volta estiga el paper pintat, es deixarà assecar, s'arrugarà un poc per aconseguir la rugositat de les coves, i es col·locarà a la part baixa de la taula del "mini-museu" i al fons d'aquest.

ACTIVITAT 5: La nostra pintura rupestre.**Agrupació:** Individual**Espai:** L'aula**Materials:** argila roja d'assecat a l'aire, utensilis per a treballar-la, escuradents.**Objectius:**

De cicle: c, e, f, k

D'àrea:

Àrea 1: 2, 5, 6, 7

Àrea 2: 3, 5, 6

Àrea 3: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8

Continguts:

- Àrea 1:

- Àrea 2

- Àrea 3

Bloc 1: e

Bloc 1: a, j

Bloc 2 (2.1): g, h

Bloc 2: b, f

Bloc 3: a, g, h

Bloc 3: d

Bloc 5: a, b, c, e, f, g, h

Desenvolupament:

Aquesta activitat consistirà a recrear una escena de caça, de la vida dels neandertals, d'animals prehistòrics... en un taulell d'argila. Cada alumne haurà de fer-ne un al seu estil per a després col·locar-lo al "mini-museu" d'aula.

El procediment serà al següent: es repartirà un tros d'argila roja a cada alumne, i mentre que el/la docent exemplifica l'activitat, l'alumnat el/la va seguint. En el tros d'argila es farà una bola, i a partir d'aquesta bola s'anirà fent un taulell, és a dir, s'anirà aplanant fins a aconseguir una peça plana i d'una grossor d'uns dos centímetres, a poder ser d'una forma quadrada o rectangular. Una volta tots i totes ho hagen obtingut (si és necessari, prestarem la nostra ajuda), es repartiran els escuradents o els pals perquè puguin gravar l'escena que ells i elles vulguen. Finalment cadascú/na explicarà a la resta de la classe el que ha creat i ho col·locarà al "mini-museu" d'aula.

ACTIVITAT 6: Maqueta prehistòrica.**Agrupació:** Individual i gran grup**Espai:** L'aula**Materials:** rolls de paper de bany, fulles, retoladors, retalls de paper, cartolina, roba...**Objectius:**

De cicle: c, e, f, k

D'àrea:

Àrea 1: 2, 5, 6, 7

Àrea 2: 3, 5, 6

Àrea 3: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8

Continguts:

- Àrea 1:

Bloc 1: e

Bloc 2: b, f

Bloc 3: d

- Àrea 2

Bloc 1: a, j

- Àrea 3

Bloc 2 (2.1): g, h

Bloc 3: a, g, h

Bloc 5: a, b, c, e, f, g, h

Desenvolupament:

Aquesta activitat consistirà a recrear una escena de la prehistòria amb rolls de paper de bany que prèviament hauran decorat amb fulles i rames del pati. Cadascú crearà el seu neandertal, amb el seu respectiu vestuari i pentinat. Una volta tots/es tinguen el seu roll de paper decorat, aniran col·locant d'un en un el personatge a l'escenari (cova, foc, terra) que haurà preparat el/la professor/a.

El procediment serà el següent: es repartirà a cada alumne un roll de paper de bany, i al centre de cada taula estaran les fulles i rames que hauran arreglat del pati entre tots/es, amb aquests materials i pegament crearan al seu neandertal, quan ja el tinguen dibuixaran les mans i els peus en una cartolina del color més paregut al roll de paper per a poder retallar-los i apegar-los al roll (en cas que fora necessari, seria el/la docent qui fera el dibuix les extremitats). Després d'això apegaran dos gomets simulant els ulls, i amb un retolador dibuixaran el nas i la boca.

Una volta hagen fet tot això, es procedirà a col·locar cada ninot en l'escenari situat al "mini-museu" d'aula, i de la mateixa manera que en l'activitat 3, es pot proposar als xiquets i xiquetes que li fiquen un nom al seu ninot, imaginem el que està fent en l'escena i ho compartisquen en la resta de la classe.

ACTIVITAT 7: Ens transformem en neandertals.**Agrupació:** Individual i gran grup**Espai:** L'aula**Materials:** retalls de roba, cordells, tisores, agulles imperdibles...**Objectius:**

De cicle: c, e, f, k

D'àrea:

Àrea 1: 2, 5, 6, 7, 10

Àrea 2: 2, 3, 5

Àrea 3: 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8

Continguts:

- Àrea 1:

Bloc 1: d, e

Bloc 2: b, c

Bloc 3: d

- Àrea 2

Bloc 1: a, j

- Àrea 3

Bloc 2 (2.1): g, h

Bloc 3: g, h

Bloc 5: a, b,c, e, f, h

Bloc 7: a, g

Desenvolupament:

Aquesta activitat consistirà a fer que cadascú cree la seua disfressa de neandertal amb el material que el/la docent els proporcione, en aquest cas seran retalls de roba adequats a la temàtica, és a dir, amb pèl, de pell sintètica, en colors amb tonalitats marrons, roges...

El procediment serà al següent: el mestre o la mestra projectarà en la pissarra digital algunes fotos amb escenes de la prehistòria on apareguen neandertals, tant homes com dones, xiquets i xiquetes, perquè els infants puguen tindre-ho de referència a l'hora de crear la disfressa. Seguidament, se'ls repartiran els retalls de tela, i se'ls donarà completa llibertat per a tallar-ho com ells i elles vulguen. El paper del mestre/a en aquest cas serà de reforç, és a dir, si en algun moment és necessària la seua ajuda, els la donarà als infants, com per exemple a l'hora de posar-se la disfressa, potser necessiten posar-se alguna agulla imperdible, llavors, serà el/la docent qui ho farà.

Una volta estiguen tots i totes amb les seues respectives disfresses, se'ls proposarà fer un museu d'escultures: es repartiran per l'espai i faran una postura corporal, i hauran d'aguantar en eixa postura sense menejar-se fins que el/la mestre/a els faça fotos a tots i a totes. Aquestes postures poden ser individuals o en grup, com ells i elles decidisquen, i per descomptat, relacionades amb la temàtica del projecte. Les fotografies resultants s'imprimiran i penjaran al "mini-museu" d'aula.

Aquestes disfresses es podran utilitzar per a fer alguna activitat d'expressió corporal en l'assignatura de psicomotricitat.

HOLA UNA ALTRA VOLTA A TOTES I A TOTS!

**AVUI VOS EXPLICARÉ COM ENS VESTÍEM ELS NEANDERTALS.
DONCS HO FÉIEM AMB PELLIS D'ANIMALS.**

**US HE PORTAT RETALLS DE ROBA, DE PELLIS I DE PÈLS
(TRANQUILS I TRANQUILES, NO SÓN D'ANIMALS DE
VERITAT!).**

**I ARA, CADASCÚ/NA POT CREAR LA SEUA DISFRESSA DE
NEANDERTAL.**

ESTIC DESITJANT VEURE-VOS AMB ELLES FICADES!

ACTIVITAT 8: Ceràmica prehistòrica.**Agrupació:** Individual**Espai:** L'aula**Materials:** argila roja d'assecat a l'aire i utensilis per a treballar-la.**Objectius:**

De cicle: b, c, e, f, k

D'àrea:

Àrea 1: 2, 6, 7, 10

Àrea 2: 1, 2

Àrea 3: 2, 4, 5, 8

Continguts:

- Àrea 1:

Bloc 1: e

Bloc 2: b, f

Bloc 3: d

- Àrea 2

Bloc 1: a

- Àrea 3

Bloc 2 (2.1): g, h

Bloc 3: a, g, h

Bloc 5: a, b, c, e, f, g, h

Desenvolupament:

Aquesta activitat consistirà en crear bols a partir d'un bloc d'argila.

El procediment serà el següent: es repartirà a cada alumne/a un bloc d'argila, i abans de començar amb la creació dels bols, el/la docent els explicarà i exemplificarà les tècniques a partir de les quals ho poden fer, i aquestes són:

- Bol a partir d'una bola: en aquest cas hauran de fer una bola amb el bloc d'argila, fer-li un clot al centre i anar donant-li la forma desitjada.
- Bol a partir de xurros: aquesta tècnica consisteix en fer la base del bol, i seguidament anar afegint xurros d'argila.

La segona tècnica potser siga més complicada, però si es fan els xurros prou grossos, es pot aconseguir un bon resultat.

Una vegada tinga cadascú el seu bol, podran fer-li algun gravat. Finalment, els col·locaran al "mini-museu" d'aula perquè s'assequen.

ACTIVITAT 9: Barvall torna a casa.**Agrupació:** Gran grup**Espai:** Museu de la Valltorta**Materials:** carta d'acomiadament de Barvall**Objectius:**

De cicle: b, e, k

D'àrea:

Àrea 1: 5, 6

Àrea 2: 2, 3, 5, 7, 8, 9

Àrea 3: 5, 7

Continguts:

- Àrea 1:

Bloc 2: c, f

Bloc 3: d

- Àrea 2

Bloc 1: a, j

Bloc 2: d, e, i

Bloc 3: i

- Àrea 3

Bloc 2 (2.1): g, h

Bloc 3: a, c, d, g, h

Bloc 5: a, b, e, f

Desenvolupament:

Aquesta activitat consistirà a realitzar l'eixida al Museu de la Valltorta. Alguns dies abans de l'eixida, l'alumnat es trobarà amb una carta d'acomiadament de Barvall.

Com es va esmentar en el quart punt d'aquest document (Marc teòric), el museu no ofereix tallers artístics en les seues visites, però proporciona als centres interessats el contacte d'empreses externes vinculades a aquest que sí que duen a terme tallers d'aquest tipus i temàtica.

Tal com em va explicar Pilar Vidal, el museu sols fa d'intermediari, "*dic que són vinculades perquè són empreses que quan vaig arribar ja estaven treballant al museu (vinculades faria referència a una lleialtat de temps, no hi ha res signat amb cap empresa), qualsevol empresa que s'oferisca i treballa la temàtica nosaltres la incorporem.*"

Aquestes empreses/persones són: Arqueodidàctica (fa tallers des del 2000), Mainell (José Tomás, un xic de Tírig que ha estudiat arqueologia), Miquel Guardiola (treballador en l'IPHES, Institut Català de Paleoecologia Humana i Evolució Social) i Maria Isabelle (emprenedora de Cervera que fa tallers didàctics). De vegades, els centres van al museu en altres empreses contractades directament per l'escola (Naturdiver, Auro Art...).

Depenent del pressupost del centre, ofereixen uns tallers o uns altres. Algunes de les activitats que fan són sobre pintura prehistòrica, materials i tècniques de l'art llevantí, demostració de ferramentes i obtenció del foc...

De tota manera, els treballadors del museu fan una visita guiada als infants per aquest, i els acompanya a veure l'Abric dels Cavalls, que és el més accessible per a xiquets i xiquetes d'aquestes edats.

Annex 6: Idees d'activitats de matemàtiques, lectoescriptura i psicomotricitat.

ACTIVITATS DE MATEMÀTIQUES

- Mapa de l'excursió per a treballar l'orientació espacial.
- Ordenar cronològicament l'evolució de l'ésser humà.
- Taller de collars per a treballar la seriació.
- Puzles.

ACTIVITATS DE LECTOESCRITURA

- Sopa de lletres.
- Desxifrar un missatge encriptat.
- Mapa conceptual on siguin els infants els que escriuen la informació.
- Crear un conte entre tota la classe.

ACTIVITATS DE PSICOMOTRICITAT

- Dramatitzar escenes de la prehistòria.
- Dramatitzar l'evolució de l'ésser humà.
- Taller d'ombres i siluetes.
- Adaptar jocs tradicionals com el "pilla-pilla": els caçadors han d'agafar al mamut.
- Dansa-ritual.
- El joc de la cova: dos alumnes formen l'entrada d'una cova, i cada volta que es diga la paraula "cova", la resta ha d'anar dins.

Annex 7: Temporalització de les activitats

GENER 2022		FEBRER 2022	
Setmana del 10 al 14	Activitat 1	Setmana del 7 al 11	Activitat 5
Setmana del 17 al 21	Activitat 2	Setmana del 14 al 18	Activitat 6
Setmana del 24 al 28	Activitat 3	Setmana del 21 al 25	Activitat 8
Setmana del 31 al 4	Activitat 4	Setmana del 28 al 4	(*)

MARÇ 2022		ABRIL 2022	
Setmana del 7 al 11	(*)	Setmana del 4 al 8	(**)
Setmana del 14 al 18	Activitat 9	Setmana del 11 al 13	(**)
Setmana del 21 al 25	Activitat 10		
Setmana del 28 a l'1	Activitat 10		

(*) Com es pot observar en les taules, hi ha quatre setmanes a les quals no hi ha cap activitat assignada. Per tant, per acabar de completar el trimestre, la proposta és la següent: en l'última setmana de febrer, i la primera de març, repetir les tècniques de pintura emprades en l'activitat 2 i 4, però aquesta vegada en una cartolina, perquè puguin endur-se-ho a casa amb la resta de treballs.

(**) Les últimes dos setmanes d'abril tampoc tenen programada cap activitat, ja que durant aquestes dates els projectes, normalment, solen estar acabats i el/la tutor/a aprofita per a enquadrar tots els treballs, avaluar, fer reunions amb les famílies... Per tant, crec que és una bona idea aprofitar les dos últimes setmanes del trimestre per a ensenyar als companys de l'escola i a les famílies el "mini-museu" d'aula, tal com s'explica en el desenvolupament de l'activitat 10.